

UNIVERSITAT
ROVIRA i VIRGILI

Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia

Tarragona

ENSENYAMENT DE MESTRES EDUCACIÓ INFANTIL

TREBALL DE FI DE GRAU

AVALUACIÓ DE LA IMPLEMENTACIÓ D'ACTUACIONS PRÒPIES DE L'EDUCACIÓ ESPECIAL A L'EDUCACIÓ ORDINÀRIA

Genelle Pérez Priego

Tutor: Dr. Adrià Torrens Urrutia

Tarragona, 26 de maig de 2022

RESUM

En aquest Treball de Fi de Grau s'ha realitzat una recerca sobre la nova metodologia nou context d'aprenentatge (NCA) impartida a unes escoles concertades d'àmbit religiós que pertanyen a la mateixa institució, posada en marxa des d'aquest curs 2021-2022 a l'etapa d'educació infantil. S'ha fet recerca sobre com sorgeix aquesta, els motius principals de la seva creació, els principis pedagògics, i per últim, els moments d'aprenentatge que treballen a l'escola diàriament, centrant-nos en les acollides i els tancaments.

Aquesta nova metodologia implementa l'actuació d'eines comunicatives, creades per l'NCA, per a tot el grup classe, en el moment de la planificació del dia a l'acollida.

Amb aquest objectiu, s'ha dut a terme una avaluació de la implementació de mesures extretes de l'educació especial a l'educació ordinària, qüestionant si aquesta és útil i eficient per a tots els infants i no només pels que tenen necessitats educatives especials (NEE). Així mateix, s'ha comptat amb la col·laboració de les tutores de P-5, final d'etapa d'educació infantil, de les escoles concertades de Catalunya que treballen l'NCA, per a la realització d'enquestes amb la finalitat d'avaluar l'efectivitat i l'impacte que té sobre l'infant la implementació d'aquestes eines comunicatives. A més, s'ha obtingut la participació de set mestres, algunes d'educació ordinària i d'altres d'especial, per dur a terme entrevistes i així poder obtenir detalls, fortaleses i febleses que vénen de la mirada de l'expert.

D'altra banda, mitjançant l'observació directa de 50 infants a partir d'una graella d'observació, s'ha realitzat un estudi utilitzant com a mostra als infants de P-5 d'una de les escoles concertades de la província de Tarragona que treballa l'NCA, on s'ha dut a terme el segon període de pràctiques.

Finalment, a partir dels resultats obtinguts analitzant els punts forts i febles, s'ha aportat una proposta de millora pel tancament del dia.

PARAULES CLAU: nou context d'aprenentatge, necessitats educatives especials, eines comunicatives, efectivitat, infants de P-5.

RESUMEN

En este Trabajo de Fin de Grado se ha realizado una investigación sobre la nueva metodología nuevo contexto de aprendizaje (NCA) impartida en unas escuelas concertadas de ámbito religioso que pertenecen a la misma institución, puesta en marcha desde este curso 2021-2022 en la etapa de educación infantil. Se ha hecho investigación sobre cómo surge esta, los motivos principales de su creación, los principios pedagógicos, y por último, los momentos de aprendizaje que trabajan en la escuela diariamente, centrándonos en las acogidas y los cierres.

Esta nueva metodología implementa la actuación de herramientas comunicativas, creadas por el NCA, para todo el grupo clase, en el momento de la planificación del día a la acogida.

Con este objetivo, se ha llevado a cabo una evaluación de la implementación de medidas extraídas de la educación especial a la educación ordinaria, cuestionando si esta es útil y eficiente para todos los niños y no solo para los que tienen necesidades educativas especiales (NEE). Así mismo, se ha contado con la colaboración de las tutoras de P-5, final de etapa de educación infantil, de las escuelas concertadas de Cataluña que trabajan el NCA, para la realización de encuestas con el fin de evaluar la efectividad y el impacto que tiene sobre el niño la implementación de estas herramientas comunicativas. Además, se ha obtenido la participación de siete maestras, algunas de educación ordinaria y otras de especial, para llevar a cabo entrevistas y así poder obtener detalles, fortalezas y debilidades que vienen de la mirada del experto.

Por otro lado, mediante la observación directa de 50 niños a partir de un registro de observación, se ha realizado un estudio utilizando como muestra a los niños de P-5 de una de las escuelas concertadas de la provincia de Tarragona que trabaja el NCA, donde se ha llevado a cabo el segundo periodo de prácticas.

Finalmente, a partir de los resultados obtenidos analizando los puntos fuertes y débiles, se ha aportado una propuesta de mejora para el cierre del día.

PALABRAS CLAVE: nuevo contexto de aprendizaje, necesidades educativas especiales, herramientas comunicativas, efectividad, niños de P-5.

ABSTRACT

In this End of Degree work, an investigation has been carried out into the new methodology new learning context (NCA) taught in concerted schools of religious scope belonging to the same institution, launched from this course 2021-2022 to the stage of child education. Research has been carried out into how this, the main reasons for its creation, the pedagogical principles, and, lastly, the moments of learning that work at school on a daily basis, focusing on receptions and closures.

This new methodology implements the performance of communicative tools, created by the NCA, for the entire class group, at the time of day planning in the host.

To this end, an assessment of the implementation of measures extracted from special education to ordinary education has been carried out, questioning whether this is useful and efficient for all children and not only for those with special educational needs (NEE). In addition, it has been counted on the collaboration of the late-stage children's education tutors of the concerted schools of Catalonia working in the NCA, for conducting surveys in order to assess the effectiveness and impact on the child the implementation of these communicative tools. In addition, seven teachers, some ordinary education and some specials, have been involved in interviews so that they can obtain details, strengths and weaknesses from the expert's eye.

On the other hand, by direct observation of 50 children from an observation grid, a study has been carried out using as a sample to children from P-5 from one of the concerted schools in Tarragona Province working in the NCA, where the second period of practice has been carried out.

Finally, on the basis of the results obtained by analysing the strengths and weaknesses, a proposal has been made for improvements in the closure of the day.

KEYWORDS: new learning context, special educational needs, communicative tools, effectiveness, P-5 children.

ÍNDIX

1.	INTRODUCCIÓ.....	6
2.	MARC TEÒRIC.....	7
2.1.	El nou context d'aprenentatge a escoles concertades d'àmbit religiós que pertanyen a la mateixa institució	7
2.1.1.	Principis pedagògics	8
2.1.2.	Escoles que treballen l'NCA com a escoles infantils	9
2.2.	El mètode Montessori i el nou context d'aprenentatge.....	9
2.2.1.	Comparativa metodologia NCA i mètode Montessori	11
2.3.	Aplicació de l'NCA a infants de 5-6 anys	13
2.3.1.	Adquisició del llenguatge	14
2.3.2.	Etapa lingüística	15
2.3.3.	Desenvolupament de la comunicació i llenguatge	17
2.3.4.	Les regles socials per utilitzar el llenguatge en un context	19
2.4.	Etapa cognitiva d'infants de 5 i 6 anys	20
2.5.	Sistemes de comunicació augmentativa i alternativa.....	23
2.5.1.	L'ús de pictogrames en l'NCA.....	26
2.6.	Acollides i tancaments com a eina pedagògica.....	27
2.6.1.	Currículum segon cicle d'educació infantil i educació inclusiva	28
3.	MARC METODOLÒGIC	30
3.1.	Supòsit de partida.....	30
3.2.	Objectius	31
3.3.	Disseny.....	32
3.3.1.	Introducció.....	33
3.3.2.	Temporització.....	33
3.4.	Metodologia.....	35

3.4.1.	Mostra/Població.....	36
3.4.2.	Instruments de recollida de dades.....	37
3.4.3.	Planificació de la recollida de dades.....	38
3.4.4.	Validació dels instruments i la metodologia	40
4.	RESULTATS	41
4.1.	Discussió.....	53
5.	CONCLUSIONS	55
6.	BIBLIOGRAFIA	56
7.	ANNEXOS	60
7.1.	Proposta d'activitat	60
7.2.	Formulari tutores de P-5	61
7.3.	Registre d'observació a infants de P-5	66
7.4.	Entrevista mestra d'educació ordinària.....	67
7.5.	Entrevista mestra d'educació especial	68
7.6.	Entrevistes transcrites	69

1. INTRODUCCIÓ

En l'àmbit educatiu la comunicació és l'eina fonamental per ensenyar als infants i aprendre. Aquesta, és l'eina principal que utilitzem per relacionar-nos entre nosaltres i amb l'entorn. Per aquest motiu, dintre de les aules cal oferir eines i recursos que fomentin i facilitin la comunicació, ja que podem trobar casos en els quals hi hagi infants amb dificultats del llenguatge o trastorns on aquesta es vegi afectada.

Durant el segon pràcticum realitzat a una escola concertada, es va tenir l'oportunitat d'observar com s'havia implementat aquest curs una nova actuació comunicativa durant les acollides del matí. S'ha incorporat per a tot el grup classe eines i estratègies pròpies de l'educació especial, és a dir; eines que normalment són destinades a infants que tenen dificultats de comunicació. És un fet que l'infant es troba en etapa d'adquisició del llenguatge, i, per tant, no es comunica ni processa el llenguatge de la mateixa manera que un infant que ja ha adquirit per complet les bases de la seva competència lingüística. Per aquest motiu, amb la implementació d'aquestes eines s'actua amb un llenguatge natural adaptat, per tal de poder comunicar-se amb ells i per a donar unes instruccions clares i concises que realment puguin entendre completament.

Arran d'això, sorgeix la pregunta d'investigació de si aquestes són realment efectives per a tot el grup classe, i si, de fet, l'aplicació d'eines comunicatives pròpies de l'educació especial són un pont efectiu per a l'infant en aquesta etapa d'adquisició de la competència lingüística. Doncs, en cas de ser així, aquestes estratègies haurien de ser considerades per a ser emprades de manera inclusiva amb tots els infants. Per aquesta raó, l'objectiu principal d'aquest treball és avaluar l'efectivitat i l'impacte que té sobre l'infant que es troba en fase d'adquisició del llenguatge la implementació d'eines comunicatives extretes de l'educació especial i aplicades a l'educació ordinària.

Pel que fa a l'estructura, primerament trobarem el marc teòric, on s'ha fet recerca sobre l'NCA i el mètode Montessori, l'etapa cognitiva d'infants de 5 i 6 anys (ja que ens centrem a final d'etapa d'educació infantil), l'adquisició del llenguatge, etc. En segon lloc, trobem el marc metodològic on s'ha realitzat un formulari a les tutores de P-5 de totes les escoles concertades de Catalunya que duen a terme aquesta nova metodologia, 7 entrevistes a professionals de l'educació ordinària i especial i finalment, un registre d'observació a 50 infants com a recollida de dades. Tots aquests resultats es recullen en forma de gràfics per tal de poder analitzar-los i extreure'n unes conclusions.

2. MARC TEÒRIC

2.1. El nou context d'aprenentatge a escoles concertades d'àmbit religiós que pertanyen a la mateixa institució

En aquest apartat es parlarà sobre què és el *nou context d'aprenentatge* (NCA), com sorgeix, quins són els principis pedagògics que el fonamenten i els diferents moments d'aprenentatge que es treballen. D'altra banda, s'explicarà breument com s'entén l'educació en aquestes escoles concertades d'àmbit religiós que pertanyen a la mateixa institució.

El nou context d'aprenentatge «és un marc pedagògic i pastoral, amb identitat pròpia, que presenta una proposta organitzativa, metodològica i avaluativa clara, que dona ple sentit a l'educació de la persona encarant de forma integral les seves dimensions emocional, cognitiva, corporal, social o espiritual, en el transcurs de les diferents etapes del seu desenvolupament. L'alumne es converteix en protagonista del seu propi aprenentatge» (La Salle, s. d.).

Aquesta proposta pedagògica neix de la necessitat d'oferir a l'alumnat una resposta educativa actualitzada. És per això, que es basa en metodologies noves on es fomenti l'aprenentatge cooperatiu, la creativitat, la iniciativa, el respecte i l'esperit crític en els infants, ja que un dels fonaments essencials de l'NCA és que l'alumnat visqui experiències significatives sent els protagonistes de la seva formació. A més, inclou la participació de les famílies com a element important, atès que la comunitat educativa està formada per famílies, escola, mestres i alumnes i tots i totes contribueixen en l'educació dels infants.

Quant al professorat, cal esmentar que té un nou paper molt important i és exercir de mentor i ser el guia de l'infant. Haurà d'acompanyar-lo en tot moment, ajudar-lo quan ho necessiti, fer ús del diàleg com a principal eina de comunicació i resolució de conflictes, dotar-lo d'empatia, responsabilitat i creativitat, i, per últim, fer ús d'una de les eines més importants en el món de l'educació, l'observació en tot moment.

Per acabar, l'NCA compta amb diferents moments d'aprenentatge, els quals permeten articular el currículum de manera inclusiva i integradora. Estant interconnectats entre si, assegurant l'aprenentatge a través de contextos propis fent possible una escola que

assumeix noves realitats de coneixement (La Salle, s. d.). Els moments d'aprenentatge contemplats són els següents:

- **Acollida:** és el moment d'acollir a tots els infants, planificar les activitats que es duran a terme durant el dia, les rutines, passar llista i parlar de qualsevol tema important.
- **Projecte:** l'escola treballa per projectes per així poder aprendre nous continguts, investigar i compartir els nous aprenentatges entre tots i totes.
- **Entorn de nivell:** aquí hi entren els aprenentatges de la lectoescriptura, el raonament lògic, la gestió emocional, la psicomotricitat i la religió.
- **Entorn entre nivell:** té com a objectiu aprendre a través de la manipulació i experimentació de materials i objectes, on l'alumnat pugui compartir experiències i desenvolupar la creativitat.
- **Tancament:** quan acaba el dia es treballa la reflexió de què s'ha fet, per recordar què s'ha treballat, revisar què s'ha planificat, avaluar i acomiadar-se.

2.1.1. Principis pedagògics

L'NCA es fonamenta en els següents principis pedagògics:

1. **Interioritat:** les escoles concertades que treballen l'NCA volen construir la personalitat i el desenvolupament integral dels infants respectant sempre el seu ritme i les seves formes diverses, fomentant la inclusió en una escola plural.
2. **Construcció del pensament:** cal educar el pensament des del primer moment que entren a l'escola.
3. **Conducta i activitat autoregulada:** es potencia generant oportunitats d'aprenentatge on els infants puguin prendre decisions de manera autònoma.
4. **Ment, cos, moviment:** la integració de l'activitat física (com és la psicomotricitat) en l'activitat diària de manera transversal permet a l'alumnat prendre consciència activa i fomentar el desenvolupament cognitiu.
5. **Dimensió social de l'aprenentatge:** cal promoure des de les aules una sèrie de valors participatius, solidaris, cooperatius i democràtics per així contribuir al desenvolupament integral dels infants.

2.1.2. Escoles que treballen l'NCA com a escoles infantils

Tal com s'esmenta al document *Caràcter Propi de les Obres Educatives La Salle* (La Salle, 2015) l'estil pedagògic que segueixen aquestes escoles es regeix per diversos criteris on la finalitat és buscar la qualitat educativa; promoure el treball cooperatiu, l'autonomia i, sobretot, que l'alumnat sigui l'element actiu del seu procés d'aprenentatge. També es respecta el ritme individual de cada infant, d'aquesta manera s'afavoreix l'educació inclusiva.

Per assolir els objectius fixats, la proposta pedagògica té com a referència el desenvolupament de les intel·ligències múltiples. Ho fan mitjançant l'aprenentatge d'idiomes, incorporant les noves tecnologies en el procés d'ensenyament-aprenentatge, el treball cooperatiu, la pràctica d'esport i l'educació en el temps lliure entre d'altres.

2.2. El mètode Montessori i el nou context d'aprenentatge

En paraules de l'Associació Montessori Espanyola, podem definir la pedagogia ideada per Maria Montessori (1870-1952) com «la raó que ha portat a nombrosos professionals de l'educació a incorporar-la com a referent perquè aconsegueix afrontar realment els objectius essencials de l'educació» (s. d.). Establert això, els objectius que la regeixen són:

1. Arribar a les competències metodològiques i dominar-les.
2. Integar les diferents àrees del coneixement (competències metodològiques).
3. Atendre a la diversitat (competències metodològiques).
4. Afavorir la interacció i el desenvolupament social (competències comunicatives).
5. Implicar els alumnes en el seu propi procés d'aprenentatge i de creixement (competències personals).
6. Oferir als infants una educació més real i d'aplicació per a la vida (competències personals).
7. Afavorir l'autoconeixement personal i desenvolupar la intel·ligència emocional (competències personals).

Com diu la pròpia creadora del Mètode Montessori, Maria Montessori, a la contraportada del seu llibre *El niño, el secreto de la infancia* (1982), «educar l'infant no

és transmetre-li cultura, sinó facilitar que es trobi amb el seu propi jo, amb totes les riqueses d'aquesta meravella que és el seu món interior». L'infant és el punt inicial de tot canvi social, i, per tant, s'ha de ser curós amb la seva educació. Montessori ho deixa ben clar a l'obra esmentada en proposar que «tocar l'infant és tocar el punt més delicat i vital on tot es pot decidir i renovar-se, on tot està ple de vida [...], perquè aquí s'elabora l'educació de l'home» (1982, p.23-24). Per tant, l'educació s'entendria com la salvació dels humans, el que ens distingeix dels animals i el que permet la convivència i la preservació de l'espècie.

Per comprendre el mètode Montessori s'ha cregut convenient explicar quines van ser les influències que ella va anar recollint i explicant per tal de conduir l'educació cap a una escola respectuosa amb els infants i alhora científica. Tal com es troba al llibre de *Catalunya-Europa, Una mirada pedagògica: Montessori, Decroly, Piaget, Freinet ahir i avui* (1988), les principals influències són les següents:

- L'individualisme de Rosseau: Montessori defensa que mantenir un infant obligat a estudiar d'un llibre no fa que aprengui amb interès. En canvi, si es relacionen els continguts dels llibres en tallers i activitats que cridin l'atenció dels infants es desenvolupa molt més la seva intel·ligència.
- L'educació sensorial de Pestalozzi: consisteix a deixar que l'infant desenvolupi lliurement les seves facultats i disposicions, l'infant ja s'educarà i s'instruirà per si sol i el mestre serà el mitjà exterior del desenvolupament i la instrucció.
- Aportacions de Froëbel sobre l'autoactivitat: afirma que tot progrés ha de tenir l'acció voluntària de l'infant; per això, el coneixement es farà a través del joc i de la transformació dels instints i dels impulsos naturals que tingui.
- Itard i Seguin, per a l'educació dels escolars deficients sensorials: d'Itard recull la utilització dels cinc sentits per desenvolupar la intel·ligència. De Seguin agafa la importància del respecte per la individualitat; és a dir, donar als infants la possibilitat de desenvolupar totes les seves funcions cerebrals, musculars i sensorials, de tal manera que el pensament, el moviment i les sensacions adquireixin la màxima activitat.

Recollides les aportacions de diferents científics, Montessori va crear un mètode per tal de millorar la tasca escolar. Va partir de la idea de llibertat i individualitat, tan diferenciada de l'escolarització que coneixem avui dia; *individualitat* perquè, segons l'experta, cal estudiar a l'alumne abans d'educar-lo, vol una ciència de l'infant perquè cadascú té unes necessitats diferents. *Llibertat* perquè les escoles s'han de veure com a centre en els quals la lliure acció per part dels infants és el que desenvolupa la seva vida i la base del seu desenvolupament educacional.

És a dir, en la pràctica pedagògica l'infant esdevé dominador de l'ambient: tot és al seu abast, troba a la seva disposició molts i petits objectes amb els quals pot realitzar activitats diverses; és un espai en el qual es mou lliurement i l'acompanyen pas a pas en el desenvolupament de la seva intel·ligència.

També cal esmentar que es va centrar sobretot en els primers anys de vida —l'etapa de 0 a 6 anys— entesos com els més importants, ja que és quan l'infant desenvolupa la seva psicologia i, com a conseqüència, va creant la seva personalitat a partir de la relació amb l'entorn.

Tal com ens diu Dimitrios Yaglis al seu llibre *Montessori, La educación natural y el medio*: «una barreja entre llibertat i limitacions és el que constitueix la pedagogia montessoriana. L'important és trobar l'equilibri entre què suggereix la persona adulta i el que l'infant ha de fer per ell mateix. Si l'adult fa més del necessari o s'imposa, destrueix els impulsos creadors de l'infant» (2005, p. 53).

2.2.1. Comparativa metodologia NCA i mètode Montessori

Després de fer una recerca sobre les diferents teories de l'educació i els corrents educatius vigents, s'ha trobat una gran semblança entre els principis que fonamenten l'NCA i la seva manera de treballar amb el mètode Montessori. Entenem que l'abast de les diferents teories de l'educació pretenen establir pautes normatives per escatir l'excel·lència o la qualitat del fet educatiu. Aquest podria ser un dels motius pels quals l'NCA segueix molts dels principis del mètode Montessori que a continuació, s'observarà a partir d'una taula comparativa.

TAULA N° 1: “Comparativa principis de l’NCA i el Mètode Montessori”

METODOLOGIA NCA	MÈTODE MONTESSORI
PRINCIPIS	
El docent és un guia, així mateix intervé només quan es requereix.	El docent és un guia, així mateix intervé només quan es requereix.
Respecta la individualitat de l’infant.	Respecta la individualitat de l’infant.
Treballa diferents àrees d’aprenentatge.	Treball per àrees d’aprenentatge.
Error com a oportunitat d’aprenentatge.	Error com a oportunitat d’aprenentatge.
Educació basada en valors de solidaritat, respecte, empatia, afavorint el desenvolupament integral.	Desenvolupament integral dels infants, per a maximitzar la seva capacitat física, emocional i intel·lectual.
Aprentatge a través de la investigació, l’experimentació i la cooperació amb projectes.	Respecte a la capacitat innata de l’infant per a aprendre mitjançant l’exploració, el joc, la manipulació i la curiositat.
Interacció constant entre pensament i moviment.	Períodes sensibles.
Infant protagonista del seu aprenentatge.	Afavoreix l’autoaprenentatge deixant els materials a disposició dels infants.
Potencia la creativitat.	(Autoeducació) els infants són capaços d’auto educar-se si tenen els materials a disposició i el suport dels educadors i educadores.
Creació de nous materials.	Materials multisensorials promovent l’aprenentatge a través de l’exploració física i la manipulació concreta.

Elaboració pròpia.

Tal com es pot observar a la taula anterior, els principis que vertebraven la nova metodologia de l’NCA s’assemblen molt als del mètode Montessori. Quant a l’objectiu dels mètodes és educar amb valors tot afavorint el desenvolupament òptim i integral

dels infants. D'altra banda, l'objectiu de l'ensenyança és educar per a la pau i el desenvolupament, la qual cosa ha canviat vers l'educació tradicional, on es buscava educar per a l'excel·lència acadèmica.

L'NCA vol construir persones capaces de canviar el món, desenvolupant tot el seu potencial. Veiem que els dos parteixen d'un aprenentatge a través de l'experimentació, la investigació i la manipulació de materials didàctics. A més, afegeix el fet de treballar per projectes les diferents àrees d'aprenentatge, promovent la cooperació.

Fent referència al mètode d'ensenyança i a la direcció de les classes, com s'ha vist, aquesta passa de ser dirigida pel mestre —sense tenir en compte les necessitats dels infants— a ser ells mateixos els protagonistes i constructors del seu propi aprenentatge. D'aquesta manera tot el que aprenen tindrà un sentit significatiu. També donen un paper molt important als mestres, els quals han de ser guies i acompanyants constants que intervinguin només quan l'alumnat ho requereixi.

Una altra característica important a destacar és que valoren els errors com una oportunitat d'aprenentatge, d'igual manera que el mètode Montessori que estableix que són una bona oportunitat d'aprenentatge.

També coincideixen en el fet que es propícia un ambient de llibertat, afavorint que l'infant aprengui per si mateix i així pugui potenciar la seva creativitat.

Per acabar amb aquest punt, gràcies a la recerca que s'ha fet sobre el mètode Montessori, s'ha pogut observar que, tot i ser una nova metodologia impulsada per una mateixa institució, l'NCA manté una estreta relació amb el mètode esmentat. Per tant, podem afirmar que l'NCA deixa enrere l'educació tradicional i segueix el camí de l'Escola Nova, agafant Montessori com a referent.

2.3. Aplicació de l'NCA a infants de 5-6 anys

Aquest treball se centra a avaluar l'aplicació de l'NCA en la planificació del dia en les acollides en infants de 5-6 anys, edat amb la qual es troben a P-5, l'últim curs de l'etapa d'educació infantil. A continuació, es parlarà de com es dona l'adquisició del llenguatge segons teories de diversos autors, de l'etapa lingüística en la qual es troben i, per últim, del procés de comunicació.

2.3.1. Adquisició del llenguatge

Tal com esmenten Aguilar, Buil i Adrover al llibre *Els llenguatges de l'infant: del cos i la parla a l'escriptura* (2015), a mitjans del segle xx, es comencen a desenvolupar les teories sobre l'adquisició del llenguatge. Al llarg de la història, trobem, principalment, cinc models en l'estudi del llenguatge infantil que han arribat a influir en l'actual panorama científic. En primer lloc, el model lingüístic/innatista (Chomsky,1957), que proposa que totes les llengües tenen en comú la sintaxi i afirma que la seva complexitat és tan gran que s'ha de tenir una capacitat innata per adquirir-la. En segon lloc, el model de l'aprenentatge d'Skinner (1957), que esmenta que l'adquisició del llenguatge es produeix per mecanismes de condicionament. D'altra banda, el model cognitiu de Piaget (1923), on l'autor relaciona l'adquisició del llenguatge amb la funció simbòlica, ja que afirma que gràcies a la imitació del model podem adquirir la llengua. Així mateix, el model d'interacció social de Bruner (1983), que defensa que l'adquisició del llenguatge és fruit d'un acte social. I per últim, trobem els models connexionistes. Amb tot, tal com assenyala Aparici (2006), es poden resumir els anteriors enfocaments en dos: la perspectiva formalista i la perspectiva cognitivofuncionalista.

La perspectiva formalista és la que afirma que el llenguatge és un sistema formal i el més important és descriure la seva sintaxi. El llenguatge sorgeix d'una discontinuïtat evolutiva, és a dir, que és possible gràcies a la capacitat genètica de l'ésser humà (innatisme) i no gràcies a una capacitat cognitiva general. Per aquest motiu, pressuposa una independència del llenguatge respecte a altres capacitats (Chomsky,1957).

La perspectiva cognitivofuncionalista, en canvi, emfatitza la funció del llenguatge, ja que diu que bàsicament és un sistema de comunicació que es deriva de les capacitats cognitives humanes. En altres paraules, la funcionalitat del llenguatge implica, sobretot, estudiar la capacitat del llenguatge de transformar o actuar sobre la realitat, especialment la realitat social (Hickman, 1985).

Segons afirma Piaget en el debat entre Chomsky al llibre *Teorías del lenguaje. Teorías del aprendizaje* (1983), el llenguatge és un cas particular de la funció semiòtica o simbòlica. Li atribueix la possibilitat de ser integrada amb els esquemes d'assimilació propis del nivell sensoriomotriu: la imitació, la imitació interioritzada i la imitació diferida. És a dir, que el llenguatge emergeix de la contínua interacció entre el nivell

actual de funcionament cognitiu de l'infant i el seu entorn —lingüístic i no lingüístic— i afirma que no és una característica separada i innata, sinó un aspecte de la cognició, l'expressió d'un conjunt d'habilitats cognitives més generals.

En canvi, Chomsky, en el debat entre Piaget al llibre *Teorías del lenguaje. Teorías del aprendizaje* (1983) afirma que el llenguatge és innat, que no s'aprèn. Totes les persones naixen equipades amb un mecanisme d'adquisició del llenguatge que és la part fisiològica de processament del llenguatge.

Com podem veure, les teories són molt selectives i cadascuna se centra només en determinats aspectes concrets; tanmateix, probablement, en l'adquisició del llenguatge es troben implicats múltiples mecanismes i no únicament en un.

Per tant, tenim en compte una perspectiva de l'adquisició del llenguatge en dues vies. Primerament, és necessari reconèixer i considerar que el llenguatge és una capacitat innata de l'ésser humà, la qual cosa fa referència a la competència lingüística. Per altra banda, els aspectes funcionals del llenguatge són expressats per l'ús d'aquest. Aquí s'inclou la funcionalitat del llenguatge i l'ús del discurs. Aquesta capacitat es pot entrenar i educar, i l'anomenem «actuació» (Chomsky, 1965). D'aquesta manera, totes les eines pedagògiques i metodologies que se centren en l'acompanyament durant les etapes d'adquisició del llenguatge i en millorar la capacitat lingüística, busquen l'excel·lència en l'actuació de l'ús del llenguatge.

2.3.2. Etapa lingüística

En la realització d'aquest treball, s'han investigat les teories i explicacions de diferents autors, encara que s'ha cregut convenient fer referència específica i majoritària a Jean Piaget i la seva teoria sobre el desenvolupament del llenguatge.

Dins del desenvolupament del llenguatge podem diferenciar dues etapes: el període prelingüístic i l'etapa lingüística. En la primera d'elles no es considera l'existència de llenguatge pròpiament, sinó de comunicació. Aquesta va des del naixement fins als 18-24 mesos, període en el qual l'infant es troba en el període sensorio-motor (Piaget, 1976).

- 1. Etapa prelingüística:** comprèn els primers 12 mesos d'edat i també és denominada etapa preverbal. Es caracteritza per l'expressió boc-fonatòria que

encara té un valor comunicatiu reduït. A l'inici del tercer mes el bebè emet alguns sons vocàlics que poden durar fins a 20 segons i respon a sons humans somrient. Segons Piaget, l'interès de l'infant per les persones, que estava limitada únicament a l'afectivitat durant el segon i tercer mes de vida (reaccions circulars primàries), s'amplia cap als objectes entre el tercer i quart mes (reaccions circulars secundàries). A partir del sisè mes es donen les estructures d'entonació, on aquest ja és capaç de posar èmfasi i emoció.

2. **Etapa lingüística:** comença al voltant del primer any, quan l'infant pronuncia la seva primera paraula combinant el contingut o idea amb la forma o paraula. Aquest comença a produir sons pròxims als elements lexicals de les paraules. Per tant, segons Piaget (1976) l'infant s'inicia en el desenvolupament lexical, aproximadament als 12 mesos, comptant en el seu repertori lingüístic 3 a 5 paraules.

Un cop diferenciades a trets generals les dues etapes del llenguatge, cal entendre que també trobem una evolució comunicativa en els propers anys de vida. A continuació, s'explicarà com es conforma el llenguatge dels 3 als 6 anys i en quin punt es troben lingüísticament, ja que és l'edat que ens interessa (més concretament, 5 i 6 anys) en aquest treball.

Als 3 anys l'infant comença a perfeccionar el seu llenguatge i l'utilitza com a principal vehicle de comunicació. A més, té l'habilitat d'expressar-se en referència al context que ha compartit, però a causa del seu egocentrisme tindrà dificultats per explicar altres esdeveniments que no es refereixen a l'ara i l'aquí (Palomares, 2010).

Quant a l'aspecte fonètic, es nota una millora notable en la pronunciació, però poden tenir dificultats amb alguns fonemes en concret o grups consonàntics.

Pel que fa al lèxic, augmenta exponencialment i a partir d'aquesta edat comencen a utilitzar un gran nombre d'adjectius i adverbis. L'ús del llenguatge esdevé un mètode de conversa i interacció en lloc d'un recurs per cridar l'atenció dels adults.

Entre els 4 i els 5 anys, com que el seu egocentrisme ha disminuït, l'infant és capaç d'explicar un fet que li ha passat i que la persona que l'escolta l'entengui. El seu llenguatge s'aproxima al de l'adult. També són capaços d'explicar contes curts, saben dir les lletres, els números i utilitza oracions amb més d'un verb.

Als 5 i 6 anys, els infants tenen una gran capacitat comprensiva del llenguatge i són capaços de descodificar la majoria dels missatges que reben; d'entendre acudits senzills; de dominar l'evocació, el passat i el futur; gaudeixen molt amb l'explicació de contes, poemes, narracions amb personatges fantàstics i aprenen poesies i endevinalles (Palomares, 2010).

A continuació s'adjunta una taula on es pot observar l'evolució del llenguatge quant a la comprensió i l'expressió dels infants.

TAULA N° 2: *“Evolució del llenguatge quant a la comprensió i l'expressió”*

Edat	Comprensió i expressió
0-1 any	Sap identificar el seu nom. Comença a fer síl·labes i a dir les primeres paraules.
1-2 anys	Reconeix animals, objectes quotidians i les parts del cos.
2-3 anys	Augmenta el vocabulari comprensiu. S'inicia en temps verbals en frases simples. Sap verbalitzar experiències.
3-4 anys	La comprensió evoluciona. Comença a fer oracions complexes.
4-6 anys	Té bona comprensió i pot descriure establint diferències i semblances. El llenguatge és similar al de l'adult.

Elaboració pròpia

2.3.3. Desenvolupament de la comunicació i llenguatge

Seguint la proposta de Navarro (2003), «quan parlem de llenguatge ens referim a la capacitat de l'ésser humà per a expressar el seu pensament i comunicar-se». La capacitat de comunicar-se en les persones es pot donar a través de diferents sistemes de comunicació, com l'escrit o el gestual, però, principalment es dona a través del llenguatge oral.

Podem dir que llenguatge oral és un sistema organitzat i interrelacionat format per unes regles. A més, és convencional, ja que la unió entre el significat i significant és conseqüència d'un acord que pacta la comunitat de persones que el parlen. Finalment, cal mencionar que és arbitrari, perquè els noms que es donen als objectes i fets del món han estat creats pels humans i no tenen una relació natural. Així mateix, el llenguatge està format per quatre components:

- Component fonològic: inclou els sons i les relacions entre els fonemes.
- Component morfosintàctic: inclou les estructures del llenguatge i analitza l'estructura de l'oració.
- Component semàntic: analitza el contingut del llenguatge, es refereix a la seva comprensió.
- Component pragmàtic: és l'ús del llenguatge dins d'un context en concret.

Aprofundint una mica més en la qüestió, Castañeda (1999) assenyala que les condicions generals per a l'adquisició de la parla són les següents:

- Maduresa del sistema nerviós central.
- Nivell suficient d'audició.
- Aparell fonador en bon estat.
- Nivell òptim d'intel·ligència.
- Relació interpersonal rica en estímuls lingüísticament i un mitjà sociocultural reforçador.
- Una correcta evolució psicoafectiva.

D'altra banda, el mateix autor promou que el llenguatge en la vida de les persones compleix una sèrie de funcions bàsiques molt importants:

1. Funció comunicativa: la comunicació és la funció principal del llenguatge. És necessari relacionar-se amb les persones que ens envolten.

2. Funció cognoscitiva: és un instrument important per a l'aprenentatge i l'abstracció. Amb la possessió d'aquesta qualitat l'infant és capaç d'elaborar les seves primeres abstraccions i conceptes elementals, amb els quals va comprenent el medi en el qual es troba. D'aquesta manera, quan es presenten defectes de la parla, l'infant tindrà dificultats en l'abstracció i, com a tal, podria ser una barrera pel rendiment escolar i altres activitats cognoscitives.

3. Funció instrumental per a satisfer les necessitats immediates: el llenguatge verbal permet satisfer les necessitats immediates i bàsiques i és el mitjà més directe i eficaç per a demanar auxili davant possibles situacions de risc.

4. Funció personal: aquesta funció permet a l'ésser humà manifestar o expressar les seves opinions o sentiments a través del llenguatge verbal compartint discordances, ideals o fantasies amb els altres.

5. Funció informativa: el llenguatge verbal permet obtenir informació del que passa al nostre voltant, contribuint a la resolució dels problemes, anticipant-se i adaptant-se als canvis.

6. Funció adaptativa: permet a l'individu adaptar-se duna manera adequada a la societat.

7. Funció reguladora del comportament: aquesta regula el comportament de l'individu a través del llenguatge interior. A més, a través del llenguatge extern, té una funció controladora sobre el comportament de la resta de persones. Això permet a l'infant i a l'adult establir i mantenir relacions socials.

2.3.4. Les regles socials per utilitzar el llenguatge en un context

La competència lingüística consisteix a saber com construir frases gramaticalment acceptables. No obstant això, el llenguatge s'ha d'utilitzar en un context social per a aconseguir diferents objectius. Segons Hymes (1972), els parlants que saben com utilitzar correctament el llenguatge tenen més que una «competència lingüística»; tenen una «competència comunicativa».

D'altra banda, segons esmenten Gleason i Ratner al llibre *Desarrollo del lenguaje* (2010), la pragmàtica fa referència a la utilització del llenguatge per a expressar intencions i aconseguir coses en el món. Fins i tot els infants que es troben en la fase d'una paraula utilitzen el llenguatge per a aconseguir una sèrie d'objectius. Dore (1978), va descobrir que aquests infants utilitzaven les seves paraules soltes per a demanar, exigir i nomenar.

La competència comunicativa, com s'ha mencionat anteriorment, consisteix a ser capaç d'expressar correctament les nostres intencions en diverses situacions socials. En canvi, la investigació sobre la pragmàtica s'encarrega d'analitzar la forma en què els infants

aprenen a utilitzar el llenguatge correctament en aquestes diferents situacions socials a mesura que aconseguen aquesta competència comunicativa.

El filòsof britànic Herbert Grice (1975) va proporcionar un marc teòric plantejant uns principis de la conversa els quals les persones han de complir si desitgen conversar correctament. Són els següents:

1. **Quantitat.** Els infants han de saber respondre només al que se'ls pregunta, sense excedir-se d'informació.
2. **Qualitat.** Fa referència a la veracitat. Els infants han d'aprendre a què no poden dir mentides.
3. **Rellevància.** S'espera que les contribucions a la conversa siguin rellevants.
4. **Manera.** Han de parlar seguint sempre un ordre lògic.

Cal saber, que de la mateixa forma que hi ha regles fonològiques i gramaticals, també hi ha normes sobre la utilització del llenguatge en el context social. Estan governades per variables com el tema, el canal de comunicació i la situació social. S'ha de saber, que tot això forma part de la competència comunicativa, la qual és la meta del desenvolupament del llenguatge.

2.4. Etapa cognitiva d'infants de 5 i 6 anys

En aquest apartat del treball es parlarà sobre el moment cognitiu o més concretament l'etapa cognitiva en la qual es troben infants de P-5 (5 i 6 anys). Per a explicar-ho, s'ha fet referència a les teories cognitivistes, les quals se centren a justificar les conductes a través dels processos mentals. Aquestes teories estudien la producció del coneixement i el pensament i analitzen com afecten la nostra percepció, configurant alhora la nostra personalitat i conducta.

Tal com recull l'Institut Obert de Catalunya (s. d.), la teoria del desenvolupament cognitiu la va elaborar Piaget (1896-1980), filòsof, biòleg i psicòleg. Va estudiar l'adquisició i el desenvolupament del coneixement humà. L'autor esmenta tres conceptes o paraules clau per poder entendre la seva teoria; són:

- Intel·ligència: és l'encarregada d'estructurar el medi immediat. És un procés d'adaptació al medi.

- Desenvolupament: successió d'estadis mitjançant els quals l'infant és capaç d'adaptar-se al medi.
- Equilibri: quan l'infant té un desequilibri hi ha una sèrie de reaccions que actuen per a tornar a equilibrar-se.

Un cop explicades les paraules clau, podem dir que aquesta teoria argumenta que els éssers humans posseeixen dues funcions: l'organització i l'adaptació. Els humans tenim diferents processos psicològics els quals estan organitzats en diferents sistemes, preparats per adaptar-se als canvis i això és gràcies a l'organització. D'altra banda, l'adaptació, que és l'equilibri i la reestructuració del propi coneixement entre dues funcions essencials: la d'assimilació i la d'acomodació.

- Assimilació: és un procés d'integració d'una experiència viscuda del medi exterior a una conducta ja existent.
- Acomodació: en aquesta funció l'infant modifica o ajusta el model d'acció a l'esquema ja existent.

Aquests dos processos es complementen mútuament. No hi ha assimilació sense acomodació i a l'inrevés. S'ha d'intentar que aquests dos estiguin en equilibri, ja que quan no ho estan és quan s'impulsa a l'individu a buscar noves solucions. Per tant, podem dir que l'aprenentatge segons l'autor es produeix a conseqüència del conflicte cognitiu, que impulsa a l'individu a buscar noves solucions (Institut Obert de Catalunya, s. d.).

D'altra banda, va classificar els canvis que es produeixen en els esquemes mentals en quatre estadis associats al desenvolupament biològic:

- Estadi sensoriomotor (de 0 a 24 mesos).
- Estadi preoperacional (de 2 a 7 anys).
- Estadi d'operacions concretes (de 7 a 12 anys).
- Estadi d'operacions formals (des dels 12 anys).

A continuació, s'explicarà només l'estadi preoperacional, ja que és el que comporta dels dos als set anys i és el que ens interessa conèixer per a saber el nivell cognitiu d'infants de cinc i sis anys.

Per començar, en aquest estadi apareix la capacitat d'interpretació i representació del món de manera simbòlica. Aquesta és una de les característiques del pensament preoperacional més important, perquè és la capacitat que té l'infant de representar allò real per mitjà d'una sèrie de significants que són completament diferents dels objectes o accions representades. A més, cal destacar la idea de conservació, ja que és la capacitat d'entendre que una quantitat no canvia perquè canviï la seva forma. És a dir, si l'aigua en un got curt i ample s'aboca en un got alt i fi, els infants en aquesta etapa creuran que el got més alt conté més aigua a causa de la seva altura. Això passa pel fet que els infants no són capaços d'entendre el concepte de reversibilitat; la capacitat d'un objecte per a tornar al seu estat original després de patir un canvi.

La capacitat simbòlica o semiòtica, ha anat sorgint de forma progressiva en les últimes etapes de l'estadi sensoriomotor i és en aquest quan arriba al seu major grau de desenvolupament. A més, es pot manifestar de les diverses formes següents:

- **Joc simbòlic:** és on l'infant representa o imita a través de joguines o objectes alguna conducta o situació.
- **Imitació diferida:** és la imitació sense la presència del model.
- **Imatge mental:** són representacions internes de la realitat que realitzen els infants, però sense cap relació amb l'exterior.
- **Dibuixos:** són representacions de la realitat que tenen els infants.
- **Llenguatge:** aquest suposa el màxim nivell de representació de la funció simbòlica. A més, adquireix una gran importància el desenvolupament d'aquest en aquest estadi.

En una anàlisi més exhaustiva, podem establir els següents subestadis de l'etapa preoperacional esmentats per Ovejero, al llibre *Desenvolupament cognitiu i motor* (2010):

- **Pensament simbòlic i preconceptual (de 2 a 4 anys).**
- **Pensament intuïtiu (de 4 a 7 anys).** Aquest és el que més ens interessa si ens centrem en infants de P-5. Per tant, és important saber que en aquesta etapa, l'egocentrisme de l'infant passa a un segon pla de forma progressiva. També es caracteritza per la presència d'intuïcions que encara no tenen les característiques pròpies de pensament lògic, però s'aproximen. En finalitzar aquesta etapa, les

formes característiques del pensament preoperacional van disminuint per donar pas als processos del pensament operant, entre els quals trobem la reversibilitat. A més, en aquest estadi apareixen els invariants que són qualitats que s'atorguen a les persones o objectes, i que permeten reconèixer-los. Els infants descobreixen una qualitat invariant d'un objecte enfront d'altres que poden canviar. En aquesta etapa s'adquireixen els anomenats «variants qualitatus», que es refereixen a la qualitat que té un objecte. Els «variants quantitatus», que són els que tenen a veure amb la quantitat s'adquireixen a l'etapa següent. Per acabar, en aquest estadi també són capaços de comprendre la relació existent que hi ha entre els objectes i els fets. Poden ser capaços de deduir que passa alguna cosa perquè abans n'ha passat una altra, o perquè depèn de l'altra. Aquesta relació només és possible amb els aspectes qualitatus.

2.5. Sistemes de comunicació augmentativa i alternativa

La comunicació i el llenguatge són essencials per a tothom a l'hora de relacionar-se amb la resta i participar en la societat; de manera que, per a les persones que pateixen algun tipus de diversitat funcional en la qual es veu afectada el llenguatge oral, s'han creat els sistemes augmentatius i alternatius de comunicació (SAAC), que «són formes d'expressió diferents del llenguatge parlat, que tenen com a objectiu augmentar (augmentatius) i/o compensar (alternatius) les dificultats de comunicació i llenguatge de moltes persones amb discapacitat». (Centre Aragonès de la Comunicació Augmentativa i Alternativa, s. d.).

La comunicació augmentativa i alternativa (CAA) és complementària a la parla natural. Segons la pàgina web del Centre Aragonès per a la Comunicació Augmentativa i Alternativa (ARASAAC), s'ha d'introduir tan aviat com s'observin dificultats en el desenvolupament del llenguatge o poc després que qualsevol accident o malaltia hagi provocat la deterioració. Així mateix, aclareix que no existeixen evidències que la utilització d'aquest recurs interfereixi en el desenvolupament natural o recuperació de la parla de l'infant.

La CAA inclou diferents sistemes de símbols:

1. **Sistema de símbols gestuals:** des de l'ús de la mímica i gestos d'ús comú, fins a l'ús de signes manuals. Aquest últim normalment segueix l'ordre corresponent al llenguatge parlat i és denominat llenguatge signat o bimodal. L'ús d'aquest requereix disposar d'habilitats motrius suficients, per la qual cosa generalment és apte per a persones amb trastorns de l'espectre autista (TEA).
2. **Sistemes de símbols gràfics:** basats en sistemes molt senzills com a fotografies o dibuixos fins a sistemes més complexos com els sistemes pictogràfics. Gràcies als productes de suport per a la comunicació, aquests poden ser utilitzats per persones amb mobilitat reduïda, a més de persones amb TEA, entre altres.
3. **Sistemes pictogràfics:** es poden aplicar a persones que no estan alfabetitzades a causa de l'edat o la discapacitat. Tenen l'avantatge de permetre des d'un nivell de comunicació molt bàsic, que s'adapta a persones amb nivells cognitius baixos o en etapes molt inicials, fins a un nivell de comunicació molt ric i avançat, encara que mai tan complet i flexible com el que es pot aconseguir amb l'ús de la llengua escrita.

Els sistemes pictogràfics més utilitzats en els diversos territoris de l'estat espanyol principalment per la seva facilitat d'interpretació, són el sistema pictogràfic de comunicació (SPC) i el sistema ARASAAC, desenvolupat pel propi Centre Aragonès per la Comunicació Augmentativa i Alternativa i que és de lliure disposició amb llicència Creative Commons. És una eina que permet la representació del llenguatge mitjançant dibuixos, fotografies i imatges que representen un concepte o paraula d'una manera molt més simple i intuïtiva. González, Sosa i Martín (2014) visibilitzen la utilitat d'aquest sistema, destacant, d'una banda, l'avantatge d'un nivell de comunicació molt bàsic, fins a un nivell de comunicació ric i avançat, proporcionat per l'ús de diferents pictogrames i la seva configuració. L'ús d'aquest sistema va dirigit, coincidint amb Gil (2010), a ampliar la informació dels infants sense intenció comunicativa. A més, la seva funció va orientada a tres àmbits fonamentals: la senyalització del centre, l'anticipació de rutines —la qual és una de les peces clau que es treballarà en aquest treball— i finalment com a mètode de treball.

D'altra banda, alguns autors esmenten algunes de les característiques i beneficis principals dels SAAC:

Característiques segons Regis i Callejón (2015):

- Proporcionen un mitjà de comunicació alternatiu per a un futur possible restabliment de la parla.
- Faciliten el desenvolupament de la comunicació oral.
- Promouen un mitjà de comunicació quan la parla del subjecte no arriba a ser funcional.
- No requereixen una gran capacitat cognoscitiva.
- Posseeixen un gran dinamisme.
- Ofereixen eficàcia i rapidesa en la comunicació.
- Disposen d'un vocabulari extens.
- Emissor i receptor han de reconèixer el sistema de comunicació (referent a les targetes de l'NCA tan mestres com a alumnes reconeixen el sistema de comunicació perquè fa referència a les activitats que treballen dia a dia).
- Es poden ensenyar des d'edats molt primerenques (com és l'etapa d'Educació Infantil).

Característiques segons Pérez, Espinosa (2017):

- Facilitar l'inici del procés d'ensenyament i aprenentatge de la lectoescriptura, permetent que els nens puguin interpretar malgrat que encara no puguin llegir.
- Incrementar la capacitat de memòria interaccionant la memòria verbal i la memòria icònica (pictogrames). Les imatges (en aquest cas els pictogrames), es retenen amb major claredat quan estan associades al seu significat. Així mateix, a la mateixa vegada que el subjecte interpreta el pictograma, realitza un discurs mental que immediatament es verbalitzarà de manera oral.
- La lectura amb pictogrames guarda una estreta relació amb una lectura compartida o a torns, on l'adult llegeix les paraules escrites i l'infant diu el significat del pictograma. Amb aquesta s'aconsegueix captar l'atenció i augmentar la seva capacitat de concentració, atorgant-li un paper important en el procés lector, fent-lo més participi.
- A través de la lectura pictogràfica en educació infantil, s'adquireix vocabulari específic que per la seva reduïda edat es desconeix. A més, estableixen relacions entre els nous conceptes i faciliten la comprensió lectora fent-la sigui més divertida i atractiva.

2.5.1. L'ús de pictogrames en l'NCA

La nova metodologia de l'NCA incorpora en un dels moments més importants del dia —com són les acollides— la implementació de pictogrames en la planificació del dia a l'escola. Replantant la teoria anterior, els pictogrames es materialitzen en targetes amb diferents símbols gràfics de moments del dia com l'assemblea, el pati o els tancaments, i de les àrees que treballen a infantil com la de comunicació i llenguatges, l'anglès, la logicomatemàtica, la religió, el desenvolupament psicomotor i l'expressió. Aquest recurs és compartit per a totes les escoles que treballen l'NCA i pertanyen a la mateixa institució, ja que han estat creades pel nou context d'aprenentatge.

En el moment de la planificació, s'explica als infants les activitats que es desenvoluparan durant la jornada i que estiguin programades en diferents moments. L'horari s'utilitza amb pictogrames, que com bé es menciona anteriorment són les targetes amb dibuixos. D'aquesta manera, les mestres poden anticipar i seqüenciar les rutines deixant penjades a la pissarra durant tot el dia les targetes i així donar seguretat a tots els infants, tinguin o no necessitats educatives especials, la qual cosa es considera molt important en aquesta etapa. Aquesta és una manera explícita, organitzativa, clara i visible d'ajudar als infants que bé ho necessiten i beneficiar alhora a la resta. També afavoreixen l'expressió infantil, l'estructura adequada del llenguatge i beneficien l'autoregulació emocional al poder anticipar quan comença o acaba una activitat. Autors com Gàndara i Mesibov (2014) sostenen que aquest tipus de mètode visual és fàcilment ajustable al nivell comprensiu de l'alumnat i afirmen que quan ens referim a l'etapa d'educació infantil cal fer ús dels pictogrames com a model visual més pròxim a l'edat dels infants.

En relació amb l'atenció a la diversitat, les acollides són moments d'integració on els infants participen des de les seves possibilitats generals. Per tant, tots els seus elements que es treballen tant de contingut com d'estructura han de facilitar sempre aquesta inclusió. A més, com que l'alumnat d'educació especial, i també d'altres, acostumen a necessitar una organització del dia molt estructurada, l'NCA ha volgut integrar una mesura estreta de l'educació especial com és l'ús de pictogrames i implementar-la a l'escola ordinària per a beneficiar a tot l'alumnat.

Aquesta nova actuació s'implementa en tota l'etapa d'educació infantil, des de P-3 fins a P-5, encara que aquest treball se centra principalment en l'alumnat de P-5 (5-6 anys), final d'etapa.

2.6. Acollides i tancaments com a eina pedagògica

A l'NCA s'estableixen diferents tipus d'acollides, encara que aquest treball se centra en les acollides diàries del matí. Aquestes acostumen a ser les més habituals i estan dividides en quatre blocs d'activitats:

- **Bloc 1. Benvinguda i oració i reflexió.** Aquest és el moment en el qual la mestra es troba a l'aula i va rebent als infants dient-los «bon dia». Seguidament, es realitza la reflexió del matí que es troba a la pàgina de l'escola.
- **Bloc 2. Rutines.** En aquest segon bloc es comença per passar llista. L'encarregat de la setmana fa el «bon dia» i passa llista. D'aquesta manera es fa la salutació entre iguals i prenen consciència dels infants que estan a l'escola i dels que s'han quedat a casa. També és el moment de mirar el temps que fa.
- **Bloc 3. Assemblea grupal.** És un temps dedicat a fomentar la pertinença del grup a través de l'expressió oral, fent ús del diàleg com a principal eina de comunicació. La mestra ha de motivar a l'alumnat perquè expliquin coses i d'aquesta manera hi hagi una interacció. També és el moment de tractar temes importants, de recordar les normes de la classe, etc.
- **Bloc 4. Planificació del dia.** Finalment, arriba el moment clau, el qual ha desencadenat aquesta recerca. S'explica a l'alumnat les activitats que es desenvoluparan durant la jornada i que estiguin programades en diferents moments. Es representa l'horari amb pictogrames, que són unes cartes amb les imatges dels diferents moments del dia i activitats previstes. Han estat creades pel NCA. Es penjen a la pissarra durant tot el dia seguint una seqüència. A mesura que es vagin fent les activitats es van girant les targetes.

Quant al tancament diari, aquest es divideix en tres blocs:

- **Bloc 1. Balanç, síntesi, metacognició.** Els infants es reuneixen a l'espai de trobada, *l'assemblea*, per parlar del que han fet durant el dia, les activitats i el que han après. Es pot fer qualsevol dinàmica que necessiti continuïtat i que anteriorment ja s'hagi començat, com per exemple activitats de gestió emocional. El tancament és un bon moment per acabar-les.

- **Bloc 2. Avaluació, comunicació.** Rutina de pensament sobre com hem treballat al llarg del dia, què ha passat, si ha anat bé o es poden millorar altres coses, què és el que més ens ha agradat i el que menys. També és el moment on es recorden qualsevol tipus de necessitat que pugui sorgir i necessitin la col·laboració de la família per dur a terme alguna activitat.

- **Bloc 3. Celebració, comiat.** És el moment de compartir les fites de la classe o felicitar a aquells infants que sigui el seu aniversari de manera personal tots junts. A més, es recorda als infants la informació que es donarà a les famílies, per exemple si algun infant s'ha mullat al pati i cal fer algun canvi de roba. Per acabar, el comiat, un moment molt important que cal fer amb calma i de manera personalitzada a tots i cadascun dels infants de la classe.

2.6.1. Currículum segon cicle d'educació infantil i educació inclusiva

La Ley Orgánica de Educación (2006) estableix el següent:

L'escolarització dels alumnes que presenten necessitats educatives especials es regirà pels principis de normalització i inclusió i assegurarà la seva no discriminació i la igualtat efectiva en l'accés i la permanència en el sistema educatiu. L'escolarització d'aquests alumnes en unitats o centres d'educació especial solo es durà a terme quan les necessitats de l'alumne no puguin ser ateses adequadament en un centre ordinari. (Gobierno de España, 2006, art. 71.1).

El Reial Decret pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims del segon cicle d'educació infantil (Gobierno de España, 2006, art. 8) assenyala que els educadors haurien de buscar les respostes educatives que millor s'adaptin a les característiques i necessitats personals dels alumnes amb necessitats educatives especials (NEE).

D'aquesta manera, el Decret 150/2017, de 17 d'octubre, de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu (Generalitat de Catalunya, 2017), proposa un model amb tres tipus de mesures de suport i recursos educatius:

1. **Mesures universals:** són les mesures dirigides a tot l'alumnat i adopten un caràcter preventiu. Entre elles podem trobar els suports tecnològics, el treball per racons, l'aprenentatge cooperatiu, programes d'educació emocional, etc.
2. **Mesures addicionals:** atenen l'alumnat que continua mostrant dificultats d'aprenentatge davant les mesures universals. Amb la intenció d'abordar-les, s'utilitzen mesures de manera flexible i temporal: ús de suports visuals, procediments d'acolliment, estratègies de gestió de l'esbarjo, suport del mestre d'educació especial, organització del temps i l'espai, etc.
3. **Mesures intenses:** aquestes mesures es consideren extraordinàries, de freqüència regular i, normalment, sense límit temporal. Amb l'objectiu d'adaptar-se als processos d'aprenentatge de cada alumne per a afavorir el seu desenvolupament integral, es plantegen de manera individualitzada. A Catalunya, les mesures considerades intenses són, entre altres, els suports intenses per a l'escolarització inclusiva (SIEI, abans USEE) en el 2n cicle d'educació infantil i en l'ESO; els suports intenses a l'audició i el llenguatge (SIAL), i les unitats d'escolarització compartida (UEC) a secundària. En tots els casos, es requereix l'elaboració d'un pla d'ajuda individualitzat (PI) per part del centre educatiu. També s'inclouen el suport del Centre d'Educació Especial Proveïdor de Serveis i Recursos (CEEPSIR) i el suport del Centre de Recursos Educatius per a Deficients Auditius (CREDA) així com els programes d'aula integral de suport (AIS).

Fent referència al principal objectiu d'aquest treball —que és avaluar la implementació de mesures extretes de l'educació especial a l'educació ordinària, com és l'ús de pictogrames en les acollides en el moment de la planificació del dia i saber si aquesta és beneficiosa i efectiva per a tot l'alumnat i no només pels infants amb NEE— classificaríem els pictogrames en aquest cas com a mesura universal, ja que en l'NCA van dirigides a tots els infants i són de caràcter preventiu.

D'altra banda, quant al *Currículum i orientacions d'educació infantil* (Departament d'Ensenyament, 2016) del segon cicle, trobem que aquest parla de com ha de ser una escola acollidora, proposant que ha de ser una actitud més que un protocol d'actuació on s'han d'establir uns comportaments càlids i propers.

L'acollida té una importància fonamental a l'escola, ja que s'estableixen les primeres relacions amb els infants, on aquests experimenten la trobada amb les persones que l'acompanyaran durant una etapa de la seva vida. Per aquest motiu, s'ha de tenir clar que un dels principals objectius és vetllar pel benestar de tots els infants i pel seu desenvolupament òptim i integral en tot moment. Per aconseguir-ho, han de rebre una acollida i unes atencions de qualitat, on se sentin reconeguts i segurs.

L'article 14, «sobre l'alumnat nouvingut» (Departament d'Ensenyament, 2016), estableix que tots els centres han d'elaborar un pla d'acollida on es reculli el conjunt d'actuacions que es duran a terme per atendre adequadament aquest alumnat dins l'entorn escolar i així facilitar-li la integració. Les actuacions han de seguir les directrius marcades en el projecte educatiu de centre (PEC) de cada escola.

Per acabar, després de fer una recerca en el marc del currículum del segon cicle es pot confirmar que no hi ha cap apartat on mencioni unes actuacions sobre les acollides o tancaments a l'escola com a tals, per tant, totes les actuacions que recull l'NCA i apliquen a les escoles són actuacions no oficials, ja que no es troben marcades en cap punt del currículum.

3. MARC METODOLÒGIC

3.1. Supòsit de partida

El perquè de la realització d'aquest treball ha sorgit arran d'haver realitzat el segon període de pràctiques a una de les escoles concertades d'àmbit religiós de la província de Tarragona que treballa l'NCA. La investigació sorgeix a partir de l'observació directa a l'aula, on s'ha vist un gran canvi en la metodologia i observat diverses actuacions que antigament l'escola no duia a terme. Aquestes mesures que s'han implementat a l'escola són extretes de l'educació especial i actualment les utilitzen com és en aquest cas a l'escola ordinària, i, són els pictogrames.

A l'hora d'arribar a l'aula i fer l'acollida, la nova metodologia anomenada nou context d'aprenentatge que segueixen aquestes escoles concertades que pertanyen a la mateixa institució, ha implementat l'ajuda dels pictogrames quant a la planificació del dia. El fet d'haver pogut observar la utilització d'aquesta eina amb tot el grup classe, independentment dels tipus de necessitats que puguin tenir els infants, va semblar interessant i alhora beneficiós, i va portar al plantejament de dues preguntes claus. Amb elles s'ha pogut organitzar i estructurar el que seria el treball i la recerca.

Les preguntes plantejades són les següents:

- Què és el que pretenen aconseguir o millorar amb la utilització dels pictogrames en el moment de la planificació del dia?
- Aquesta nova actuació és beneficiosa, útil i significativa per a tots els infants o només pels que tenen NEE?

D'aquesta manera, s'ha vist convenient realitzar una avaluació sobre la següent pregunta d'investigació:

L'aplicació d'eines comunicatives pròpies de l'educació especial i incorporades a l'educació ordinària són útils per a tot el grup classe i són un pont efectiu per a l'infant en l'etapa d'adquisició de la competència lingüística?

Seguidament, la hipòtesi plantejada a l'inici d'aquest treball és la següent:

La implementació d'actuacions comunicatives pròpies de l'educació especial a l'educació ordinària té un impacte positiu i significatiu sobre qualsevol perfil de l'alumnat d'infantil.

3.2. Objectius

A partir del punt de partida expressat en l'apartat anterior, es passa a mencionar els objectius generals i específics plantejats per a la realització d'aquest treball d'investigació.

TAULA N°3: “Objectius generals i específics”

Objectius generals	Objectius específics
<p>1. Avaluar si la nova implementació d'actuacions comunicatives pròpies de l'educació especial a l'educació ordinària, en el moment de la planificació del dia a les acollides del matí, té una efectivitat i un impacte positiu sobre qualsevol perfil d'alumne.</p>	<p>1.1. Realitzar una enquesta a totes les tutores de P-5 de les escoles de Catalunya que treballen l'NCA.</p> <p>1.2. Observar i analitzar a través d'un registre d'observació a 50 infants de P-5 de dues classes de la província de Tarragona que treballen l'NCA.</p>
<p>2. Detectar fortaleses i febleses en les actuacions educatives corresponents a l'NCA.</p>	<p>2.1. Entrevistar a mestres tutores de P-5 i a mestres d'educació especial per a conèixer amb més detall com ha impactat aquesta nova metodologia en tots els infants i saber si és útil i significativa per a qualsevol perfil d'alumne.</p>
<p>3. Elaborar una proposta d'activitat a partir dels resultats obtinguts al formulari, al registre d'observació i a les entrevistes.</p>	<p>3.1. Plantejar el disseny d'una activitat al tancament del dia per tal de millorar l'actuació de les mesures.</p>

Elaboració pròpia

3.3. Disseny

En aquest apartat trobarem l'enfocament metodològic, l'instrument utilitzat per aquest i com s'ha planificat la recollida de dades. Posteriorment, també s'observaran els resultats obtinguts a partir de les enquestes realitzades, les entrevistes i el registre d'observació als infants.

3.3.1. Introducció

Segons Bisquerra (2004), les funcions de la ciència es poden resumir a «comprendre la realitat per a transformar-la buscant solucions, i no sols explicacions que resolguin els problemes». A més aquests emfatitzen que la importància de la ciència és desenvolupar interpretacions de la vida social i el món des d'una perspectiva cultural i històrica i, així mateix, contribuir al canvi i la millora de les condicions de vida.

Un cop esmentat això, mencionar que la recerca consisteix prioritàriament a esbrinar si l'NCA és una metodologia tan única (ja que només la segueixen unes escoles concertades d'àmbit religiós que pertanyen a la mateixa institució) i nova, o pel contrari si aquesta segueix els principis d'altres mètodes o teories de l'educació. També s'ha volgut avaluar a partir d'enquestes, entrevistes i un registre d'observació a 50 infants de P-5 de l'escola on s'han realitzat les darreres pràctiques, si la nova implementació de mesures que realitza l'NCA en les acollides per a presentar la planificació del dia a l'alumnat és útil i significant per a tots.

3.3.2. Temporització

Per portar a terme aquest TFG s'ha seguit una planificació temporal segons les necessitats. Aquesta es podria dividir en 5 fases que seguidament s'explicarà amb detall com es van dur a terme:

- 1a FASE. Primer de tot, es va voler esperar a començar en setembre les últimes pràctiques del grau, perquè així es pot veure i viure en primera persona quina podria ser la recerca del treball sobre un tema que fos interessant i significatiu, ja que es considera que per a poder fer un bon treball una de les claus més importants és la motivació i l'interès per part de la persona que ho du a terme.

- 2a FASE. A principis d'octubre es va contactar amb el tutor per concretar un dia per a reunir-se i així exposar els diferents temes d'interès. Després de dues reunions parlant d'això, amb la seva ajuda es va poder definir el que seria el tema d'aquest TFG. A partir d'aquí, es va realitzar un índex provisional per a tenir una idea sobre quina hauria de ser la recerca del marc teòric. Un cop es va elaborar aquest i es va ensenyar al tutor, el treball es va centrar en la recerca d'informació sobre l'NCA per a poder conèixer a fons

en què consisteix la metodologia, quins són els seus principis pedagògics, etc. A més, es va visitar el CRAI diversos cops per buscar llibres o documents sobre diferents autors per a conèixer l'adquisició del llenguatge dels infants i les teories relacionades, el nivell cognitiu en què es troba un alumne de 5-6 anys i el desenvolupament del llenguatge entre altres. Quan es van tenir tots els llibres necessaris, es va extreure la màxima informació de cadascun d'ells i es va continuar la recerca navegant per internet. Es va anar recopilant tota la bibliografia per així conèixer en tot moment d'on s'havia consultat la informació.

En aquest procés es va dedicar molt de temps, es podria dir que un mes i mig. La informació referent al marc teòric es va buidar tota a un document Word i en un altre tota la bibliografia, per així en el moment de concretar la propera reunió amb el tutor es va poder ensenyar tot el que s'havia trobat. Un cop va afirmar que ho veia bé, la següent feina va ser elaborar i redactar el marc teòric correctament, citant tots els llibres, autors i pàgines web consultades. També es van elaborar els instruments de recollida de dades i es van enviar al tutor.

- 3a FASE. En aquesta fase es va desenvolupar correctament tant el marc teòric com el començament del marc metodològic. També es van enviar tots els instruments de recollida de dades a dues mestres perquè fessin la validació. Un cop van estar els instruments validats es va passar el formulari a totes les mestres, es van començar a realitzar les entrevistes i es va fer el registre d'observació.

- 4a FASE. Arribats a aquest punt, quan es van tenir totes les entrevistes transcrits, el registre d'observació fet i les respostes del formulari, es va procedir a l'anàlisi rigorosa de resultats i a l'acabament del marc metodològic. També es va realitzar la introducció i les conclusions del treball.

-5a FASE. Finalment, es tramet el treball acabat al tutor a finals d'abril per a poder fer durant tot el mes de maig les modificacions i correccions pertinents i l'elaboració del resum executiu.

Un cop explicat amb detall les diferents fases per les quals ha passat aquest treball, a continuació s'adjunta una taula de manera que es pot observar la progressió cronològica per mesos d'aquest TFG:

TAULA N°4: “ Progressió cronològica del treball”

	Set.	Oct.	Nov.	Des.	Gen.	Febr.	Març	Abr.	Maig.
Primera reunió amb el tutor									
Trobada per deixar decidit el tema									
Elaboració d'índex provisional									
Recerca del marc teòric									
Elaboració dels instruments d'avaluació									
Elaboració del marc teòric									
Validació d'instruments d'avaluació									
Registre d'observació als infants Passar formulari a les mestres Entrevistes									
Elaboració del marc metodològic									
Introducció i conclusions									
Enviar TFG al tutor acabat									
Últimes modificacions i correccions									
Resum executiu									

Elaboració pròpia

3.4. Metodologia

Per tal de portar a terme una investigació educativa i una avaluació de qualitat adaptada a les necessitats inicials que presentava el treball s'ha vist convenient utilitzar i combinar el mètode qualitatiu i el quantitatiu.

Per començar, s'ha passat un formulari a les tutores de P-5 de totes les escoles de Catalunya que treballen l'NCA on majoritàriament aquest persegueix una valoració quantitativa de les fortaleeses i febleses de l'ús de la nova eina incorporada per l'NCA a les acollides i tancaments en l'aprenentatge dels infants.

Quant a la part qualitativa, s'han fet 7 entrevistes a mestres tant d'educació ordinària com especial per a poder conèixer detalls que sobrepassen una pregunta tancada, com fortaleeses, febleses, opinions com a professionals de l'educació, experiència, etc.

Per acabar, s'ha fet un registre d'observació a 50 infants de P-5, on també el classificaríem com una eina del mètode qualitatiu.

Finalment, a l'apartat d'instruments de recollida de dades s'explicarà amb més detall tots i cadascun d'aquests que s'han fet servir per a l'elaboració del treball i del marc metodològic.

3.4.1. Mostra/Població

Per dur a terme la realització del marc metodològic s'ha necessitat l'ajuda i col·laboració de tres poblacions diferents; mestres ordinàries, mestres d'educació especial i infants de P-5 d'una escola. Aquestes són les que intervenen en aquesta metodologia.

En primer lloc, les mestres ordinàries, aquestes concretament són les tutores de P-5 de totes les escoles concertades d'àmbit religiós de Catalunya que treballen el nou context d'aprenentatge. S'ha considerat oportú que siguin les tutores perquè són les que passen més hores al dia amb els infants i, per tant, els poden conèixer molt més i són les adequades per a poder respondre qualsevol tipus de pregunta referent a l'alumnat. Una mestra especialista que només va certes hores puntuals a la setmana per a realitzar la seva matèria, la informació que aquesta ens podria donar seria pobre i insuficient per a poder dur a terme una avaluació.

És per aquest motiu que s'ha passat un qüestionari a les tutores de P-5 per a poder conèixer i avaluar si l'eina incorporada per l'NCA en el moment de la planificació del dia a les acollides del matí és útil, beneficiosa i significativa sobre qualsevol perfil d'alumne. Gràcies a la seva ajuda es podrà conèixer si aquesta nova actuació té un impacte positiu en els infants. Cal esmentar que aquest té la proporció adequada per a la representació de la població total, ja que s'ha aplicat un nivell de confiança del 95% i un marge d'error del 5%, per tant, sabem que el tamany de la població enquestada és de 28, que el nivell de confiança serien 27 respostes i tenim un marge d'error del 5%. Finalment, s'han obtingut 27 respostes al formulari.

També s'ha realitzat tres entrevistes semiestructurades a tutores de P-5 de la província de Tarragona on el principal motiu ha estat l'accessibilitat a elles per proximitat.

En segon lloc, les mestres d'educació especial. Gràcies a elles s'ha pogut extreure informació molt interessant a partir d'entrevistes semiestructurades des de la seva perspectiva com a professionals. Es necessitava la col·laboració d'aquesta mostra de població per a poder conèixer amb profunditat com fan servir una de les principals eines

que s'utilitzen amb infants amb NEE majoritàriament amb autisme i amb problemes de comunicació, com són els pictogrames. Les persones entrevistades també són de la província de Tarragona, ja que com s'esmenta anteriorment l'accessibilitat a elles era molt més fàcil.

Per últim, els infants de P-5 de dues classes, on sumen un total de 50 alumnes, han estat el subjecte d'estudi d'aquesta investigació. Aquests estan dividits en 25 alumnes per classe. En una d'elles trobem a dos infants amb TEA. Un d'ells té Asperger i l'altre és un TEA sever, on va repetir P-3 a l'escola per ajudar-lo amb l'adquisició d'hàbits i rutines. A l'altra classe, hi ha un infant amb risc d'exclusió social. La resta, no tenen cap mena de trastorn ni dificultat. Amb ells, s'ha realitzat una part de la pràctica fent un registre d'observació i interactuant, fent-los preguntes referents al tema per a poder extreure la màxima informació. Esmentar, que tot i que sigui clau l'ajuda de les mestres tutores per a poder fer una avaluació sobre aquesta nova eina incorporada amb la metodologia de l'NCA, també era un punt molt important poder recollir dades directes d'una mostra de la població infantil a partir d'una graella d'observació.

3.4.2. Instruments de recollida de dades

Per poder realitzar una avaluació rigorosa sobre la nova actuació implementada de l'NCA a les acollides s'han utilitzat diferents instruments els quals són; un formulari per a les tutores de P-5 de les escoles concertades d'àmbit religiós de Catalunya que pertanyen a la mateixa institució i que treballen l'NCA, un registre d'observació a infants de P-5 i entrevistes a mestres d'educació ordinària i especial.

Començant pel qüestionari, cal esmentar que aquest té 17 preguntes, és anònim i situacional, ja que pretén saber la situació de com les mestres perceben els efectes, forteses i febleses de la nova actuació de l'NCA a les seves aules i en els infants. Aquest, com s'esmenta anteriorment a l'apartat de metodologia, persegueix una valoració quantitativa dels punts forts i febles de l'ús de pictogrames dins d'aquesta nova metodologia. Està dividit en dues parts; per una banda, tenim preguntes referents a l'opinió de les mestres quant al funcionament i l'eficàcia sobre la nova actuació implementada, i per l'altra són preguntes referents als resultats observats en els infants amb la implementació de pictogrames. A més, barreja preguntes amb escales likert de 4 punts per a poder extreure valoracions graduals i conèixer la conformitat de "gens a molt" de les persones enquestades.

Referent a les entrevistes, aquestes són semiestructurades perquè parteixen d'un guió que determina la informació important que es necessita obtenir. Tal com esmenta Bisquerra (2004), en aquestes les preguntes s'elaboren de manera oberta, fet que facilita al professional tenir la llibertat d'explicar idiosincràsies, detalls, fortaleces i febleses que vénen de la mirada de l'expert i sobrepassen a una pregunta tancada. Alhora, obliga l'investigador a estar molt atent a les respostes i amb actitud d'escolta activa per a poder recollir tota mena d'informació. Per tant, aquestes ens estarien proporcionant dades qualitatives sobre la investigació d'aquest treball perquè «és una tècnica de recollida d'informació amb identitat pròpia i alhora complementaria d'altres tècniques com pot ser la d'observació» (Bisquerra, 2004). Aquestes barregen algunes preguntes d'opinió personal sobre la nova actuació d'aquesta metodologia i altres descriptives sobre els canvis en els infants que han viscut aquests últims mesos amb la nova actuació implementada. A més, es pot afirmar que són entrevistes de desenvolupament o seguiment, ja que els principals objectius són descriure l'evolució o el procés d'una situació, en aquest cas la nova actuació implementada per l'NCA i profunditzar i conèixer les percepcions de les mestres i dels alumnes sobre aquesta.

Finalment, tenim el registre d'observació a infants de 5/6 anys, el qual com s'esmenta anteriorment també el classificaríem com un instrument qualitatiu. Aquest és numèric; començant per l'1 "no és capaç de fer-ho" i acabant pel 3 "és capaç i ho fa molt bé" per poder fer mitges a partir dels gràfics i extreure'n conclusions rellevants a través dels ítems d'avaluació establerts, els quals són 5.

3.4.3. Planificació de la recollida de dades

Per recollir les dades del formulari d'aquest treball, s'ha vist convenient utilitzar la via telemàtica, en aquest cas el correu electrònic perquè es considera que és la via més ràpida d'obtenir un gran nombre de respostes.

Per recopilar les dades del formulari destinat als i les mestres tutores de P-5 de totes les escoles concertades d'àmbit religiós de Catalunya que treballen l'NCA i pertanyen a la mateixa institució, primerament, s'ha investigat per Internet i s'ha elaborat una llista del total dels centres que hi ha amb etapa d'educació infantil. Un cop fet això, s'ha trucat a totes les escoles per a demanar el correu de centre, ja que en moltes pàgines web no estaven actualitzats i a més, s'ha aprofitat per preguntar quantes línies d'infantil hi ha a la seva escola. En diversos centres s'ha pogut aconseguir directament el correu de

coordinació d'infantil, aleshores es va redactar el mateix model de missatge i es va enviar a totes les escoles de Catalunya que treballen l'NCA demanant el reenviament d'aquest als tutors o tutores de P-5 i demanant la seva participació. En d'altres, es va trametre al correu de centre demanant també el reenviament a coordinació d'infantil i des d'allí a les tutores.

A continuació, s'adjunta una taula amb la quantitat i distribució de centres en províncies que trobem a Catalunya i el nombre de línies que tenen cadascú.

TAULA N°5: “Distribució dels centres en províncies de Catalunya i número de línies”

ESCOLES QUE TREBALLEN L'NCA A CATALUNYA		
Província de Tarragona	Província de Barcelona	Província de Girona
Centre 1 → 2 línies	Centre 1 → 2 línies	Centre 1 → 2 línies
Centre 2 → 3 línies	Centre 2 → 1 línia	Centre 2 → 2 línies
Centre 3 → 3 línies	Centre 3 → 5 línies	Centre 3 → 2 línies
Centre 4 → 1 línia	Centre 4 → 2 línies	-----
-----	Centre 5 → 1 línia	-----
-----	Centre 6 → 2 línies	-----
TOTAL: 9	TOTAL: 13	TOTAL: 6
TOTAL: 28 respostes.		

Elaboració pròpia

Un cop fet això, sabem que el tamany de la població enquestada és de 28, que el nivell de confiança serien 27 respostes i tenim un marge d'error del 5% (nivells estàndard).

Pel que fa a la temporització d'aquesta recollida de dades, el formulari es va enviar just 3 setmanes abans de les vacances de setmana santa, el dilluns 21 de març. Cada dilluns de la setmana següent, es tornava a enviar el correu com a recordatori i es trucava als centres perquè ho recordessin a les mestres fins a arribar a aconseguir el màxim de respostes possibles.

Quant al registre d'observació als infants de P-5 es va realitzar la setmana del 28 de març a l'escola on es van dur a terme les darreres pràctiques. Es va fer en dos dies i es

va passar tot el dia amb ells, un dia amb una classe i l'altre dia amb l'altra per així d'aquesta manera, poder recollir dades i veure com ho fan.

Finalment, les entrevistes fetes han estat de dues maneres, algunes de manera presencial i d'altra via telemàtica, ja que per la situació en la qual encara ens trobàvem (i ens trobem) per la Covid-19, van preferir fer-ho per via telemàtica. Aquestes han estat realitzades totes abans de les vacances de setmana santa (excepte una que va ser just en tornar de setmana santa), perquè d'aquesta manera es disposava de més temps per a poder fer el buidatge i un bon anàlisi dels resultats.

3.4.4. Validació dels instruments i la metodologia

Un cop elaborats tots els instruments utilitzats per a la realització del marc metodològic, es va demanar l'opinió i la validació d'una mestra de la universitat que es va tenir a 2n en una optativa molt interessant, la qual és psicòloga i doctora en pedagogia. Amb la seva experiència i el seu punt de vista com a professional, va fer algunes anotacions a les enquestes que s'havien de tenir en compte per a poder obtenir millors dades en els formularis a les mestres.

Les aportacions, propostes i consells de la mestra van ser:

- Revisar la redacció d'algunes preguntes que no quedaven massa clares i concretar i especificar-ho més fent-les així més entenedores.
- Canviar l'ordre d'alguna pregunta que era més oberta a les entrevistes i posar-les de les primeres.
- Aportacions de noves preguntes interessants per afegir a les entrevistes.
- No limitar a 3 paraules la definició de què significa com a professional treballar amb pictogrames.

Un cop es van revisar les seves aportacions, es va poder veure uns bons resultats, ja que en general havia donat una molt bona puntuació en la majoria. Tot i això, tenint en compte els seus consells com a professional, pel que fa al primer comentari, es va revisar immediatament la redacció d'aquelles preguntes marcades tornant a reformular-les per a fer-les més entenedores.

Pel que fa a la segona aportació, es va poder veure molta coherència en el que deia, per tant, es va canviar l'ordre posant en primer lloc les preguntes més obertes i d'explicació i seguidament les altres on es buscava una resposta més concreta.

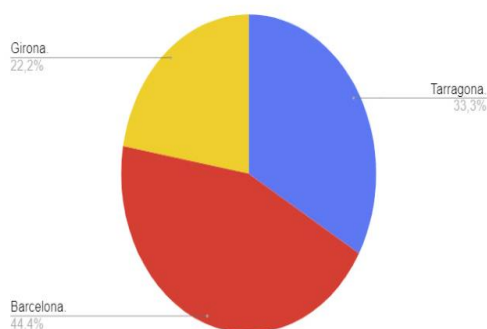
Al tercer punt, es va creure convenient i molt interessant afegir dues de les preguntes que la mestra havia aconsellat, per tant, es van redactar a les entrevistes.

Finalment, referent a l'últim punt, tot i que té coherència el que deia la mestra, en aquest cas es va decidir no tenir-ho en compte, ja que el que es busca amb la limitació a 3 paraules és poder fer una comparativa entre totes les mestres i veure si es repeteixen algunes de les paraules utilitzades per a explicar què aporten els pictogrames a l'alumnat. Per tant, a l'hora de l'anàlisi de resultats és més fàcil poder buscar quines paraules es repeteixen i no potser una explicació oberta, ja que per a conèixer més en profunditat altres aspectes ja es tenen les entrevistes.

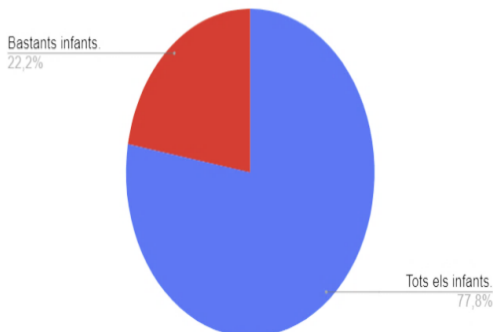
4. RESULTATS

Tal com s'esmenta anteriorment, segons la distribució d'escoles que treballen l'NCA arreu de Catalunya, havien de respondre 9 mestres de la província de Tarragona, 6 de Girona i 13 de Barcelona. Com podem observar, ens ha faltat la resposta d'una de les mestres de Barcelona, ja que només van respondre el formulari 12.

1. Marca la província on treballas.

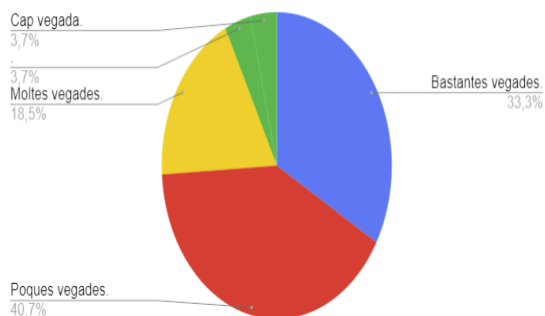
2. En general, a l'iniciar aquesta nova metodologia del NCA, els infants la van acceptar positivament?

En aquest segon gràfic podem observar clarament que els resultats han estat positius, ja que més de tres quarts de la població enquestada en concret un 77,8% va respondre que tots els infants van acceptar la metodologia de l'NCA de manera positiva. L'altre 22,2% han respost que la majoria de l'alumnat la va acceptar també positivament, fet que posa en

evidència que de manera general els infants l'han acceptat molt bé.

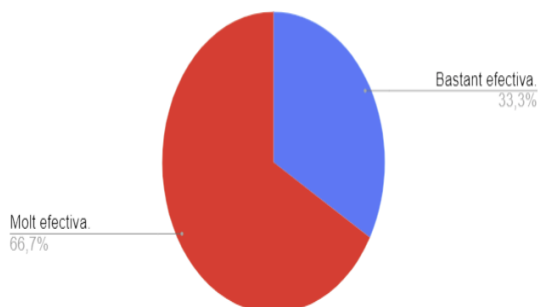
3. Anteriorment al NCA, has utilitzat pictogrames per a tot el grup classe?

En aquest gràfic podem veure que el color que predomina és el vermell el qual correspon a què anteriorment a l’NCA les mestres han utilitzat poques vegades pictogrames per a tot el grup classe. Realment, era un resultat que s’esperava perquè normalment aquestes eines queden més reservades per a l’educació especial amb infants amb NEE. Tot i això, els resultats són variats, ja que tenim una mica de tot. Un 33,3% de les mestres han respost que sí que han usat bastants vegades pictogrames per a tot el grup classe, i trobem també un petit percentatge on ens diuen que no ho han usat cap vegada amb tot el grup.

Com a opinió personal de les professionals de l’educació, podem observar els resultats

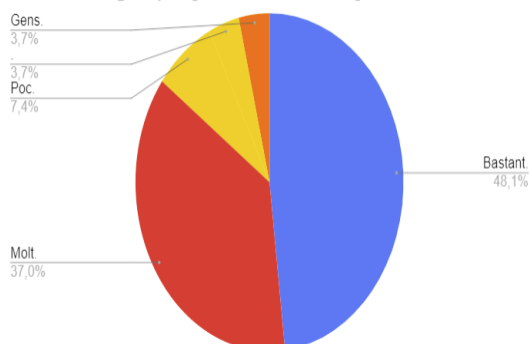
4. Creus que la utilització de pictogrames a l’acollida, en el moment de planificar les activitats que es duran a terme al llarg del dia, és efectiva i un bon suport per a tots els infants?

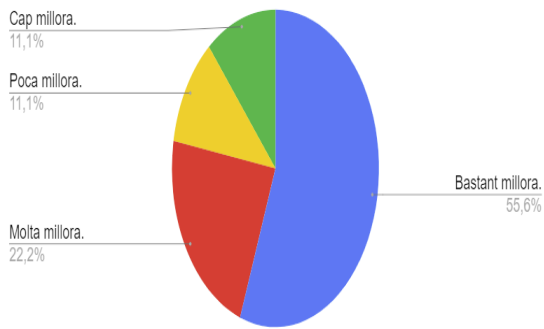
positius on ens indiquen que totes les mestres creuen que la utilització dels pictogrames en el moment de planificar les activitats que es duran a terme al llarg del dia és molt efectiva i útil pels infants. Tenim amb un 66,7% on creuen que és molt efectiva i l’altre 33,3% on afirmen que també és bastant efectiva per a tots.

Seguint amb l’anàlisi de resultats, en aquest gràfic veiem clarament que el percentatge més elevat està en el color blau amb un 48,1%, on indica que com a mestre els pictogrames li han facilitat l’organització del dia a l’aula bastant. Aquest va seguit del color vermell on amb un 37% indiquen que han facilitat molt l’organització. Per últim, veiem amb percentatges baixos que poques mestres pensen que no els hi ha facilitat molt l’organització a l’aula.

5. Com a maestr@, els pictogrames t’han facilitat l’organització del dia a l’aula?

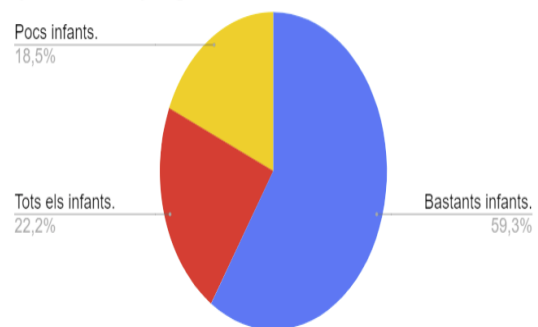
6. Amb la implementació dels pictogrames (a les acollides i els tancaments) has vist millora/progressió en el ritme de treball dels infants?

amb un 22,2% on han notat molta millora i finalment trobem un empat i per sort, amb els percentatges més baixos de l'11% on a la seva classe no haurien notat cap millora o poca.

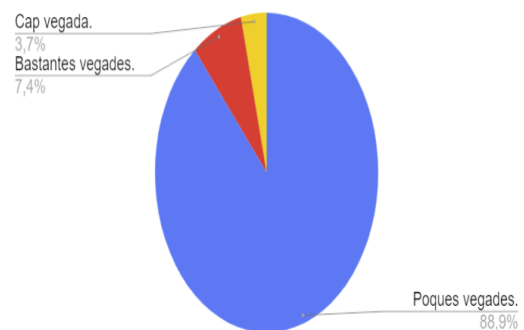
Segons les respostes de les tutores, podem observar que la majoria d'infants des que s'utilitzen els pictogrames estructuren millor el temps en el dia a l'aula. Trobem un 59,3% amb el color blau, que és el clar guanyador on mostra la majoria que bastants infants ho estructuren, amb un 22,2% el color vermell on tots els infants de la classe ho estructuren millor i per últim trobem el percentatge més baixet en pocs infants. En aquests casos ens faltaria una mica d'informació per a poder saber quin tipus d'alumnat i context hi ha en aquella escola, les seves característiques, etc. Potser d'aquesta manera sí que podríem saber amb claredat per què no funciona, què és el que està fallant.

7. Quants infants estructuren millor el temps en el dia a dia a l'aula des que s'utilitzen els pictogrames?

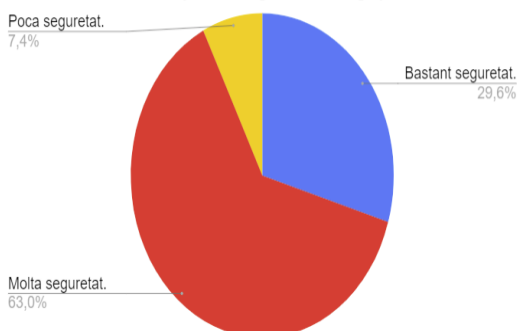
A continuació, podem veure amb un 88,9% que gràcies a la utilització d'aquests, poques vegades els infants continuen fent preguntes sobre allò que faran durant el dia, i amb això observem que realment la implementació d'aquesta nova eina és útil per a l'alumnat. També podem veure petits percentatges on veiem que amb un 7,4% continua preguntant a vegades alguna cosa i per acabar amb aquest, una mestra ha respost que els seus infants actualment ja no pregunten cap vegada.

8. Amb la utilització dels pictogrames, els infants continuen preguntant què tocarà fer "després de...?"

Com a norma general, totes les tutores pensen que la utilització dels pictogrames a la planificació del dia dona seguretat a tot el grup classe. Veiem amb color vermell on

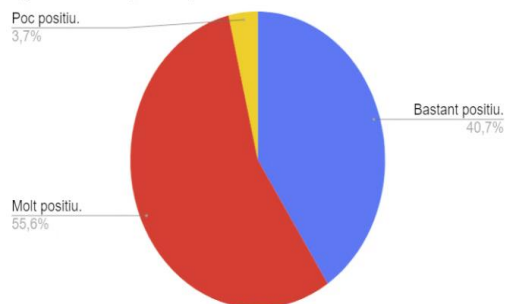
9. Penses que la utilització dels pictogrames a la planificació del dia en les acollides és una actuació que dona seguretat a tot el grup classe?

creuen un 63% que dona molta seguretat, amb un 29,6% afirmen que bastant i per últim, dues mestres pensen que dona poca seguretat per a tot el grup. Potser en aquest cas ens faltaria informació per a poder saber amb més detall el perquè creu que dona poca seguretat, ja que potser és per alguna experiència amb algun infant.

En aquest gràfic es pot observar que l'impacte positiu i significatiu sobre qualsevol perfil d'alumne que té la implementació dels pictogrames és molt positiva. Tota la població ha respost que l'impacte és bastant i molt positiu sumant el 96,3% excepte una mestra on ha marcat poc positiu.

10. Consideres que la implementació de pictogrames té un impacte positiu i significatiu sobre qualsevol perfil d'alumne?

Referent a la pregunta 11, en aquesta es demanaven 3 trets característics que definien l'actuació amb pictogrames per a cada mestre. Per tant, s'ha realitzat una taula amb totes les paraules que van sortir i el número de vegades que es van repetir.

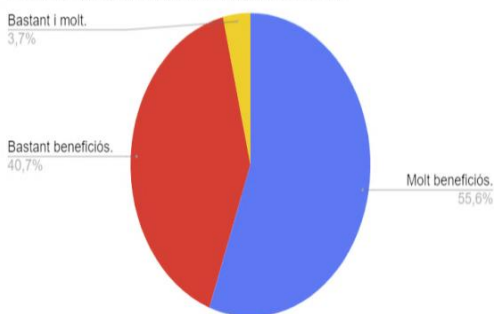
TAULA N°6: “ Resultats formulari pregunta 11 ”

Organització	11
Anticipació	11
Seguretat	9
Estructuració	5
Planificació	4
Visual	4
Inclusió, comunicació i autonomia	3
Representació	2
Seqüenciació, motivació, claredat	1

Es pot observar que les 3 paraules que més s'han repetit són: organització, anticipació i seguretat. Aquest fet deixa en evidència que moltes mestres coincideixen en el fet que utilitzar pictogrames aporta als infants organització, anticipació i dona seguretat.

Elaboració pròpia

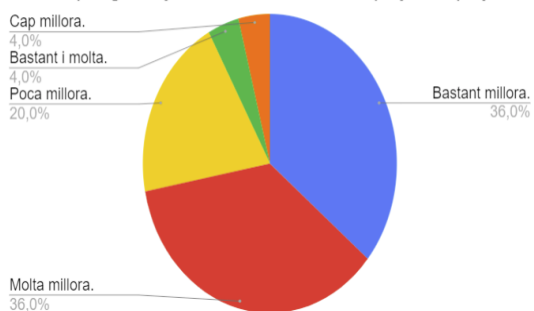
12. Consideres que seria beneficiós implementar en totes les escoles ordinàries actuacions amb pictogrames per a tot el grup classe quant a la seqüenciació d'activitats que duren a terme durant la jornada escolar?

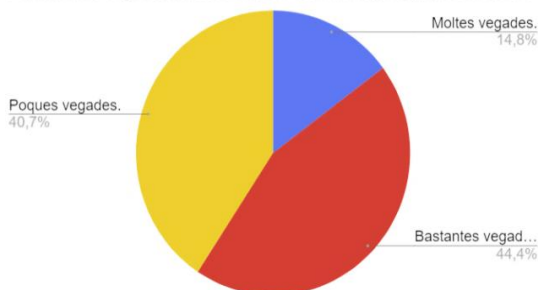
Segons tota la població enquestada observem que creuen que seria beneficiós implementar en totes les escoles ordinàries actuacions amb pictogrames per a tot el grup classe. Amb un 55,6% veiem el color blau on creuen que seria molt beneficiós, amb un 40,7% en el color vermell creuen que seria bastant beneficiós i per últim tenim una resposta doble on marca també que seria bastant i molt beneficiós, i per això podem concloure aquest gràfic analitzat amb uns resultats completament positius.

Continuem amb l'anàlisi d'aquest altre gràfic on es preguntava que si treballen amb algun infant amb NEE havien notat millora respecte al seu comportament a l'hora d'utilitzar els pictogrames juntament amb el grup classe. Doncs bé, podem observar que la majoria està igualada entre bastant millora i molta millora amb un 36% en el comportament dels infants amb necessitats. Tot i això, també tenim algunes opinions on la millora ha estat poca i com bé s'esmenta anteriorment hauríem de saber quin tipus d'alumnat tenen a l'aula i quines són les seves característiques, ja que depèn de molts factors. Finalment, amb un 4% veiem el color taronja on no han notat cap millora.

13. Si treballas amb algun infant amb necessitats educatives especials a l'aula, has notat alguna millora respecte el seu comportament a l'hora d'utilitzar pictogrames juntament amb la resta de companys i companyes?

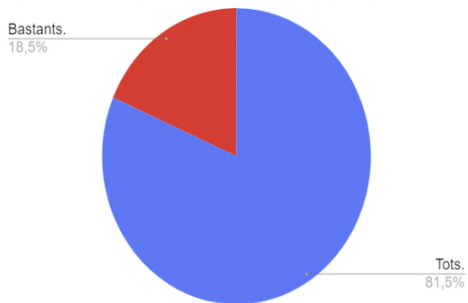

14. Ha sorgit algun imprevist on no s'hagi pogut realitzar l'acollida com a tal i els infants s'hagin donat i reclamin fer-ho amb els pictogrames més tard?

En aquest gràfic bàsicament el que es pretenia conèixer era que si sorgia un imprevist i no es podia realitzar l'acollida com a tal amb els pictogrames, si el fet de fer-ho cada dia igual seguint aquesta actuació feia reclamar als infants fer-ho més tard. Per tant, el color guanyador és el vermell amb un 44,4% on els infants han reclamat fer-ho més tard bastants vegades. També trobem un 14,8% on ens informa que moltes vegades ho reclamen i per acabar, també tenim el color groc amb un 40% on poques vegades ha sorgit aquest imprevist i ho reclamen fer-ho.

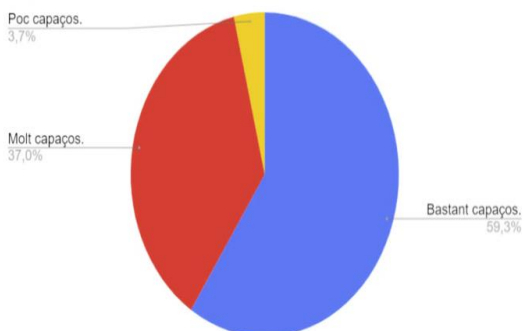
15. Quants pictogrames del NCA reconeixen els infants?

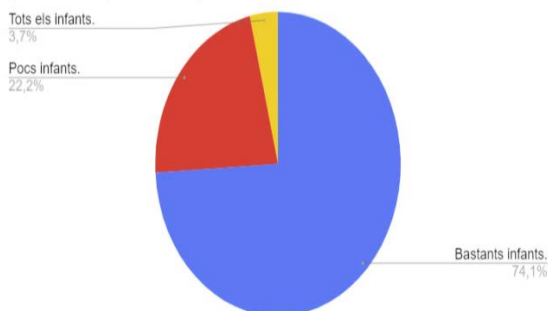
Sobre el reconeixement dels pictogrames de l’NCA s’observa clarament els bons resultats, ja que 81,5% que són més de tres quarts de la població els reconeixen tots i amb un 18,5% reconeixen bastants, així que és un bon senyal que es treballen.

Referent a la seqüenciació correcta dels pictogrames un cop acabades totes les activitats veiem que la majoria dels infants de Catalunya sumant el 96,3% de la població són bastant i molt capaços de fer-ho correctament. Només una mestra ha respost que en el seu cas són capaços, per això podem dir que de manera general tot l’alumnat és capaç de fer-ho bé.

16. Els infants són capaços de seqüenciar correctament els pictogrames un cop acabades totes les activitats?

17. Algun infant podria anticipar-se a la seqüenciació dels pictogrames sabent quina o quines àrees toquen treballar aquell dia?

Per acabar, el fet de realitzar aquesta actuació cada dia a les acollides deixa en evidència que amb un 74,1% són bastants els infants que es podrien anticipar a la seqüenciació dels pictogrames sabent quina o quines àrees toquen treballar aquell dia, ja que com ho tenen de rutina el fet de

fer repeticions amb l’horari s’ho acaben aprenent.

Per concloure, podem veure que el formulari està dividit en dues parts; per una banda, tenim preguntes referents a l’opinió de les mestres quant al funcionament i l’eficàcia sobre la nova actuació implementada, i per l’altra són preguntes referents als resultats observats en els infants amb la implementació de pictogrames.

Sabem que aquesta nova actuació s’ha implementat aquest curs, però gràcies als resultats obtinguts a partir dels formularis podem veure que la implementació d’aquesta nova actuació de l’NCA de moment està funcionant amb els infants de Catalunya, ja

que la majoria dels resultats extrets amb la realització d'aquest formulari són positius i significatius en la millora del seu aprenentatge.

A continuació, seguim amb l'anàlisi de resultats obtinguts dels infants a partir del registre d'observació realitzat.

Segons el primer registre d'observació que es va fer a la classe de P5-B d'una de les escoles de la província de Tarragona que treballa l'NCA, es pot veure clarament que la majoria de resultats són molt positius, ja que es troben a l'element numèric 3 el qual correspon a "és capaç de fer-ho, ho fa molt bé". A banda dels números, s'ha volgut representar en colors (verd, groc, vermell) perquè és una manera molt més visual de poder observar els diferents resultats.

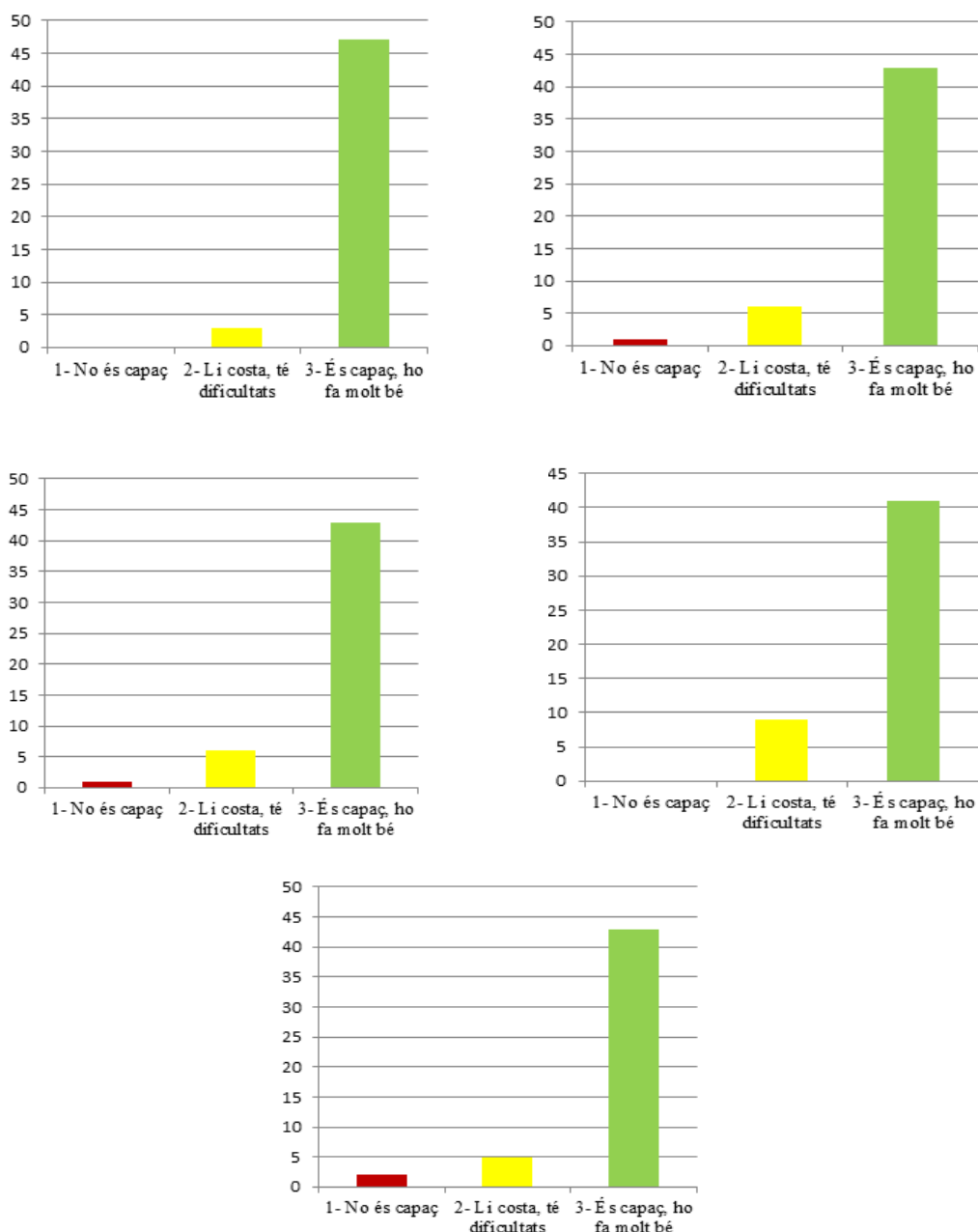
Cal esmentar, que en aquesta classe hi ha 2 infants amb TEA, un de sever i l'altre és Asperger. L'infant amb TEA sever és el que en la graella disposa de més caselles en color vermell, ja que la seva parla és bastant limitada. D'altra banda, trobem dos infants que no tenen cap mena de trastorn, però quant a l'aprenentatge necessiten més temps perquè els hi costa una miqueta més. Finalment, l'alumne representat a l'última fila és una nena colombiana que no la porten massa a l'escola i no parla el català, només l'entén. Aquest fet, podria ser un dels motius principals que faci que la nena no acabi d'agafar el ritme mai i li costi tot més.

Continuem amb el segon registre d'observació a la classe de P5-A realitzat també a una de les escoles de la província de Tarragona que treballa l'NCA. En aquest podem observar a primera vista que no hi ha cap graella en color vermell i, per tant, cap infant es trobaria en l'element numèric 1. Es pot veure que de 25 infants en només 4 predomina el color groc "li costa, té dificultats". Dos d'aquests quatre són infants amb risc d'exclusió social, que segons la tutora han millorat molt des de l'inici de curs. Els altres dos, simplement són infants els quals els hi costa una mica i tenen un ritme d'aprenentatge més lent.

Dit això, podem veure que els resultats obtinguts també són molt positius, ja que la resta es troba en l'element numèric 3 i es mostra capaç de fer-ho i ho fa molt bé.

Finalment, s'han realitzat 5 gràfics, un per cada ítem observat, a partir dels resultats obtinguts de tots els infants. D'aquesta manera, es poden extreure conclusions, pel fet que es parla de percentatges.

En conclusió, veiem que de 50 infants que s'han observat de mostra, en cap dels gràfics baixa la columna de color verd (és capaç de fer-ho) a menys del 41, per tant, es pot afirmar que a partir de la mostra observada, els resultats obtinguts envers la nova actuació implementada són significatius en l'aprenentatge de l'alumnat.

Per últim, acabem amb l'anàlisi de resultats de les entrevistes, en primer lloc, a les mestres d'educació ordinària i, en segon lloc, a les mestres d'educació especial. A continuació, s'han extret de forma resumida les conclusions més rellevants on s'han arribat a partir de la resposta de les mestres a cada pregunta.

Referent a la pregunta 1 *“Com eren les acollides a la teva escola anteriorment a l'NCA, existien els tancaments?”* dues mestres ens expliquen que anteriorment no hi havia una acollida i un tancament com a tal, sinó que aquestes eren menys estructurades i com cada mestra volia. Normalment, arribaven i feien el bon dia, les rutines, però no sabien què tocaria fer durant tot el dia. En canvi, l'altra mestra explica que a la seva escola en arribar sempre seien en rotllana i explicaven alguna cosa important o com els infants se sentien. També ho feien en els tancaments, recordaven quines activitats havien fet i explicaven quina els hi havia agradat més.

Referent a la pregunta 2 *“Com van rebre els infants la implementació dels pictogrames a les acollides i els tancaments”* les tres mestres coincideixen en el fet que molt positivament. Als infants els hi va agradar molt pel fet que són uns dibuixos molt visuals, atractius i a més manipulables per a ells. No els va costar gens, al contrari, es van adaptar ràpidament, ja que per a ells poder veure a la pissarra què tocarà fer durant tot el dia és una manera de donar-los seguretat i organització.

Referent a la pregunta 3 *“Creus que implementar els pictogrames i treballar-los amb tots els infants és una manera d'aplicar la inclusió a l'aula?”* les tres mestres tornen a coincidir en la resposta d'aquesta pregunta de l'entrevista perquè expliquen que és molt positiu per a tots els infants, per als que pateixen algun tipus de trastorn, pels infants nouvinguts, pels que estan més dispersos, i fins i tot pels que no tenen cap mena de dificultat perquè, al cap i a la fi, és una eina molt inclusiva que aporta una seguretat i un ordre que serveix per a tots.

Referent a la pregunta 4 *“Podries descriure aquesta nova metodologia amb 3 paraules?”* les respostes de les tres mestres han estat les següents:

Innovadora, inclusiva i cooperativa. / Manipulativa, cooperativa, significativa. / Autoestima, confiança i autonomia.

Per tant, veiem que dues coincideixen en el fet que és una metodologia molt cooperativa. La tercera entrevistada es va referir a l'actuació amb pictogrames més que a la metodologia.

Referent a la pregunta 5 *“Consideres que la implementació de pictogrames té un impacte positiu i significatiu sobre qualsevol perfil d'alumne?”* les tres mestres expliquen que sí perquè ajuda a tots els infants a estructurar el dia a dia no només a un perfil d'alumnat, sinó a tots, independentment de si tenen necessitats educatives especials o no.

Referent a la pregunta 6 *“Has vist millora i progressió en el ritme de treball dels infants amb la implementació d'aquests?”* totes tres afirmen que sí, que han notat una gran millora perquè en tenir a la pissarra l'horari marcat saben que després d'una activitat toca una altra i això els hi aporta un ritme de treball. A més, expliquen que no perden tant de temps en canviar d'activitat.

Referent a la pregunta 7 *“Rebeu alguna formació per dur a terme aquesta nova metodologia?”* les mestres ens expliquen que sí han rebut formació abans d'iniciar aquesta metodologia, encara que dues d'elles remarquen que aquesta no els hi sembla suficient. Actualment, alguns dimarts de 17 h a 19 h es queden totes les mestres d'etapa i es reuneixen i fan una formació autodidàctica, ja que són entre elles mateixes les que van comentant dubtes o situacions i entre totes ho van parlant per com millorar o com treballar-ho.

Referent a la pregunta 8 *“Us deixen participar activament en aquesta metodologia podent fer aportacions?”* les mestres afirmen que sí que les deixen participar activament i donar opinions o el que creguin necessari. Aquestes s'apunten en el diari d'aula i a finals de curs donen el recull a la coordinadora d'infantil perquè ho pugui transmetre a nivell NCA de Catalunya.

Referent a la pregunta 9 *“Sent un projecte tan nou, has trobat alguna mancança en ell?”* una d'elles creu que funciona prou bé i no té res a dir. En canvi, les altres dues mestres expliquen que per a una d'elles creu que la formació podria haver estat presencial per a poder veure i aprendre d'un formador o formadora de l'NCA i l'altra esmenta que potser les activitats a vegades no estan ben plantejades per al nivell dels infants i, per tant, les han d'adaptar.

Referent a la pregunta 10 *“Anteriorment a l’NCA, has utilitzat pictogrames per a tot el grup classe?”* dues de les mestres sí que han utilitzat anteriorment a l’NCA pictogrames per a tot el grup classe, una d’elles a P-3 sobretot per treballar els hàbits i les rutines i l’altra perquè tenia un infant amb TEA i, per tant, ja els utilitzava per a la resta. En canvi, una d’elles mai els havia utilitzat de manera general, si no que només amb l’infant amb TEA.

Referent a la pregunta 11 *“Com a mestra els pictogrames t’han facilitat l’organització i la planificació del dia a l’aula?”* Respecte a aquesta pregunta les tres mestres coincideixen en la mateixa opinió. Els pictogrames sí que els han facilitat l’organització del dia, ja que el fet d’entrar a la classe i veure de seguida què és el que toca treballar en aquell moment et fa agafar un ritme de treball a tu també molt ràpid i no has de perdre temps en mirar el teu horari.

Referent a la pregunta 12 *“T’hauria agradat ser particip com a alumna d’aquest nou mètode i poder gaudir-lo com els teus alumnes?”* per acabar amb l’última pregunta, les tres mestres afirmen que sí que els hagués agradat molt perquè és molt vivencial i contempla molt els diferents ritmes de cada infant.

Seguidament, exposarem els resultats de les entrevistes realitzades a mestres d’educació especial.

Referent a la pregunta 1 *“Com a mestra d’educació especial, creus que els pictogrames són un suport útil i efectiu per a infants amb NEE?”* les quatre mestres entrevistades coincideixen en la resposta, ja que totes pensen que sí que ho són, sobretot en infants que tenen dificultats en la comunicació. També esmenten que són útils per a tot, per a introduir un nou concepte, relacionar fotos amb la realitat, per a aprofundir en el vocabulari, per a donar seguretat, en resum, totes pensen que són molt útils i efectius.

Referent a la pregunta 2 *“Sense la utilització d’aquests, podríeu treballar de la mateixa manera la planificació, les ordres i la seqüenciació amb els infants?”* les mestres pensen que sense la utilització d’ells es podria treballar, però seria molt més difícil, ja que els beneficis que aporten als infants són nombrosos. Expliquen que a una escola d’educació especial de la província de Tarragona on treballen, utilitzen molt el llenguatge de signes, amb fotografies reals i elements tangibles i les tauletes.

Referent a la pregunta 3 *“Alguna vegada heu fet alguna comparativa entre infants utilitzant pictogrames amb alguns alumnes a l’hora de treballar les mateixes rutines i activitats i no utilitzant-ho amb altres? Si és així, noteu algun benefici respecte als que sí que utilitzen dels que no?”* “cap de les mestres ha realitzat mai una comparativa com a tal, però el que sí que expliquen és que la que ha tingut l’oportunitat de veure grups que els utilitzen moltíssim i d’altres que no tant, sí que ha notat una diferència en la manera de treballar i funcionar, ja que aporten una anticipació, seguretat i és un suport per comunicar-se amb els altres.

Referent a la pregunta 4 *“Tens experiència utilitzant pictogrames amb alumnes sense NEE?”* en aquest cas, només una de les mestres té experiència utilitzant pictogrames amb alumnes sense NEE, la resta no ho ha fet mai, només amb infants amb dificultats.

Referent a la pregunta 5 *“Recomanaries utilitzar pictogrames a tots els infants independentment de si tenen NEE? O consideres que és una eina més adient amb infants amb NEE?”* totes les mestres coincideixen en la resposta d’aquesta pregunta. Sí que recomanen utilitzar els pictogrames per a tots els infants i no només pels que tenen NEE, perquè realment aporten beneficis, ja que si expliques qualsevol cosa la informació els hi entra per dos canals, tant l’auditiu com el suport del visual amb el pictograma. A més facilita la comprensió, dones anticipació i seguretat.

Referent a la pregunta 6 *“Defineix en 3 paraules què significa per a tu com a professional treballar amb pictogrames”* les paraules esmentades per cada mestra són les següents:

Ajuda, guia, comprensió. / Possibilitats, creixement, atractiva. / Seguretat, anticipació, planificació. / Anticipació, inclusió, seguretat.

Com podem veure, cadascuna fa aportacions diferents, però totes i cadascuna de les paraules estan relacionades amb el que han anat dient al llarg de l’entrevista, ja que en general, les quatre pensen que serveixen per anticipar als infants qualsevol fet o activitat, per planificar el dia, per ajudar-los i facilitar-los la comprensió i òbviament, per afavorir la inclusió a l’aula i fer accessible la informació a tothom.

Referent a la pregunta 7 *“Les acollides a la vostra escola, les realitzeu amb pictogrames? Per què s’utilitzen o no?”* en el cas de la mestra SIEI d’una de les escoles que treballa l’NCA, ens explica que amb la nova implementació les acollides es

realitzen amb pictogrames, on es van col·locant de manera seqüenciada a la pissarra explicant totes les activitats que es faran durant el dia.

Les altres mestres d'educació especial ens expliquen que a la seva escola també la realitzen amb pictogrames. En arribar fan el bon dia i la benvinguda amb pictogrames des d'un primer moment. Les fan en horaris visuals i aquests poden ser més senzills amb només dos elements, què farem ara i després o una tira de més activitats explicant tot el que faran fins a l'hora del pati, de dinar o de tot el matí i la tarda. Això depèn de l'edat i el nivell de comprensió i d'aprenentatge dels infants.

4.1. Discussió

Referent al formulari passat a les tutores de P-5 de les escoles concertades d'àmbit religiós de Catalunya que pertanyen a la mateixa institució, una de les conclusions més importants que s'extreuen d'aquesta investigació és que la nova implementació de pictogrames a les acollides en el moment de planificar el dia és una actuació on tots els infants l'han acceptat entre bastant i molt positivament, ja que com han esmentat totes les mestres aquest fet els aporta anticipació, seguretat, organització, planificació i autonomia, entre d'altres. També s'ha pogut observar que l'opinió personal de les mestres sobre la utilització d'aquests és completament positiva perquè com es pot veure en els resultats, totes pensen que és efectiva i un bon suport per a tots els infants, independentment de si tenen NEE o no. A més, la majoria considera que aquesta implementació té un impacte positiu sobre qualsevol perfil d'alumne i troben que seria beneficiós implementar actuacions amb pictogrames per a tot el grup a totes les escoles, fet que deixa en evidència que si la majoria ho diu és perquè al seu grup d'alumnes està funcionant. D'altra banda, sobre l'aprenentatge dels infants veiem que la majoria de les tutores afirma que aquest ha millorat, perquè des que s'utilitzen els pictogrames molt poques vegades pregunten què tocarà fer després d'una activitat, i cada cop són més infants els capaços de seqüenciar correctament les targetes un cop finalitzades les activitats, per tant, aquest fet millora la seva organització mental i fomenta la memòria.

En resum, a través dels resultats obtinguts en el formulari, com a conclusió podem extreure que segons el 96,3% de la població enquestada considera que la implementació d'aquestes eines té un impacte positiu sobre qualsevol perfil d'alumne, amb un 92,6% pensa que és una actuació que dona seguretat a tot el grup classe, i amb un 77,8% s'ha observat una millora en l'aprenentatge des que s'utilitzen. Finalment, el 100% de les

mestres consideren que aplicar-ho a la resta d'escoles ordinàries seria beneficiós per als infants.

Respecte al registre d'observació realitzat es pot veure on la majoria d'infants des que s'usen els pictogrames són capaços de seqüenciar-los correctament un cop acabades les activitats, utilitzen expressions com “primer”, “després”, per a explicar un procés seguit en la realització d'alguna activitat i expliquen de manera seqüenciada la seva vivència en les diferents activitats realitzades. Per tant, podem avaluar la implementació de mesures extremes de l'educació especial i portades a l'escola ordinària com a una eina molt útil, significativa i beneficiosa sobre qualsevol perfil d'alumne perquè almenys 41 infants de 50 que s'han observat de mostra, han obtingut la màxima puntuació en tots.

Finalment, quant a les 7 entrevistes a les diferents professionals del món de l'educació, podem extreure que segons les opinions de les mestres d'educació ordinària aquesta nova actuació va ser acceptada fàcilment per tot el grup d'infants. Consideren que és una manera d'aplicar la inclusió a l'aula perquè si és un material que es treballa amb infants amb NEE també el poden treballar amb la resta i així no fer cap tipus de discriminació, sinó que tots tenen a l'abast un mateix material i que a més aporta beneficis significatius, perquè no només ajuda a un perfil d'alumne sinó a tots. Per acabar, creuen que l'NCA és una metodologia molt cooperativa, innovadora i inclusiva, on té en compte a tots els infants, respectant els seus ritmes i diferències i que ha fet notòria la millora i progressió en el ritme de treball dels infants des que s'utilitzen els pictogrames, perquè en tenir a la pissarra l'horari marcat els hi aporta un ritme de treball.

Per acabar, gràcies a les entrevistes a mestres d'educació especial s'ha pogut conèixer les diferents opinions i punts de vista sobre els pictogrames. El 100% de les entrevistades coincideixen en el fet que és un suport útil i efectiu amb infants amb NEE i que sense ells la comunicació i la comprensió seria molt més difícil. A més, gràcies a la seva experiència totes recomanen utilitzar-los sobre qualsevol perfil d'alumne, independentment de si tenen NEE o no. Per tant, una altra conclusió que s'extreu a partir de les entrevistes és que els pictogrames ofereixen beneficis a tots els infants i que no han de suposar un risc el fet de treballar-los amb qualsevol alumne, sinó al contrari, els beneficis que aporta són positius per a tots.

5. CONCLUSIONS

Com a conclusió final del treball, podem dir que s'han assolit tots els objectius plantejats des d'un principi. La intenció inicial era avaluar sobre l'actuació implementada amb eines comunicatives extretes de l'educació especial a la planificació del dia a les acollides en escoles ordinàries. Aquesta s'ha implementat aquest curs a l'etapa d'educació infantil amb la nova metodologia de l'NCA. El que es volia saber és si aquesta actuació amb aquestes eines eren útils i beneficioses sobre qualsevol perfil de l'alumnat. Per tant, es van plantejar uns objectius en la investigació on a continuació es mostra un llistat d'aquests i el seu assoliment.

→ Avaluar si la nova implementació d'actuacions comunicatives pròpies de l'educació especial a l'educació ordinària, en el moment de la planificació del dia a les acollides del matí, té una efectivitat i un impacte positiu sobre qualsevol perfil d'alumne.

Aquest objectiu general ha estat assolit gràcies a la realització dels objectius específics on es plantejava realitzar una enquesta a totes les tutores de P-5 de les escoles concertades de Catalunya on es porta a terme aquesta nova metodologia i realitzar un registre d'observació a 50 infants de P-5. Quant al formulari, ha sigut respost amb èxit per les tutores, on s'han pogut recollir a partir de gràfics l'opinió de les mestres sobre aquesta nova actuació i com ha repercutit en l'aprenentatge dels seus infants. Hem pogut veure que de manera general els resultats han estat molt positius, ja que el 100% de les mestres enquestades consideren beneficiós aplicar aquesta nova actuació a les acollides a la resta d'escoles ordinàries, fet que indica l'èxit educatiu d'aquesta pràctica en l'alumnat per a les docents. A més, un 96,3% de la població considera que la implementació d'aquestes eines té un impacte positiu sobre qualsevol perfil d'alumne i un 92,6% pensa que és una actuació que dona seguretat a tot el grup classe. Finalment, més de la meitat de la població enquestada amb un 77,8% afirma que han observat una millora en l'aprenentatge des que s'utilitzen els pictogrames a les acollides.

D'altra banda, tot i que caldria realitzar observacions durant un període més llarg de temps i durant tot el curs, s'ha pogut avaluar aquesta nova implementació com una eina molt útil, significativa i beneficiosa sobre qualsevol perfil d'alumne, ja que dels 5 ítems d'avaluació establerts, almenys 41 infants de 50 que s'han observat de mostra, han obtingut la màxima puntuació en tots. Són perfectament capaços de reconèixer tots els pictogrames de l'NCA, de seqüenciar-los correctament un cop acabades les activitats,

d'utilitzar expressions adequades per a explicar un procés o la seva vivència en les diferents activitats i d'anticipar-se a la seqüenciació dels pictogrames sabent quina és la targeta posterior a la mostrada.

→ Detectar forteses i febleses en les actuacions educatives corresponents a l'NCA.

Mitjançant les 7 entrevistes semiestructurades també hem pogut conèixer amb més detall com ha impactat aquesta en els infants, on han pogut explicar anècdotes i detalls que en un formulari no s'haurien pogut obtenir. Des del punt de vista de les 4 professionals d'educació especial, totes elles consideren que l'actuació amb pictogrames pot ser utilitzada sobre qualsevol perfil d'alumne, perquè fins avui dia, no han observat cap inconvenient en el seu aprenentatge, sinó tot el contrari.

Cal destacar que segons els resultats obtinguts; la progressió de l'alumnat en el ritme de treball, la seguretat, l'anticipació, l'ordre, l'estructura i la inclusió són molts dels grans beneficis de les eines comunicatives de l'NCA.

→ Elaborar una proposta d'activitat a partir dels resultats obtinguts al formulari, al registre d'observació i a les entrevistes.

Referent a aquest objectiu, com sempre es pot millorar, s'ha vist convenient plantejar una proposta d'activitat per implementar-la a rutina del tancament i d'aquesta manera treballar tots aquests ítems mencionats anteriorment i millorar-los a través del procés de metacognició (vegeu annex 1).

Finalment, com a reflexió final es planteja que les mesures que queden reservades exclusivament per a l'educació especial, potser es podrien començar a introduir també a totes les escoles ordinàries i treballar-les amb tot l'alumnat, fent així d'aquesta una mesura inclusiva i a l'abast de tothom, perquè en certa manera és una mica contradictori dir que són mesures per afavorir la inclusió d'aquells infants amb necessitats educatives especials, però, d'altra banda, només poden fer ús d'elles un perfil d'alumnat i no tots.

6. BIBLIOGRAFIA

Aguilar-Mediavilla, E., Buil-Legaz, L. i Adrover-Roig, D. (2015). El llenguatge oral: desenvolupament. Dins R. Bassa (coord.), *Els llenguatges de l'infant: del cos i la parla a l'escriptura* (1a ed., pp. 81-108). Editorial UOC.

- Asociación Montessori Española. (s. d.). *Biografía de María Montessori*. Asociación Montessori Española. Consultat el 12 de maig de 2022.
<http://asociacionmontessori.net/biografia/>.
- Bisquerra, R. (coord.) (2004). *Metodología de la investigación educativa* (vol. 1). La Muralla.
- Bruner, J. S. (1983). The acquisition of pragmatic competence. Dins R. Glinkoff (ed.), *The Transition from prelinguistic to Linguistic Communication*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Castañeda, P. F. (1999). *El lenguaje verbal del niño: ¿cómo estimular, corregir y ayudar para que aprenda a hablar bien?* Universidad Nacional Mayor de San Marcos.
- Catalunya Europa: una mirada pedagògica: Montessori, Decroly, Piaget, Freinet ahir i avui*. (1988). Eumo Editorial.
- Centre Aragonès de la Comunicació Augmentativa i Alternativa. (s. d.). *Qué són los SAAC?* Centre Aragonès de la Comunicació Augmentativa i Alternativa. Consultat el 5 de març de 2022. <https://arasaac.org/aac/es>
- Chomsky, N. (1957). *Syntactic Structures*. Mouton.
- Chomsky, N. (1965). *Aspects of the theory of syntax*. The M.I.T. Press.
- Chomsky, N. i Piaget, J. (1983). *Teorías del lenguaje: Teorías del aprendizaje*. Crítica.
- Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya (2016). *Currículum i orientacions educació infantil – Segon cicle*.
<https://educacio.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/curriculum/curriculum-infantil-2n-cicle.pdf>
- Dore, J. (1978). Variation in preschool children's conversational performances. Dins E. Nelson (ed.), *Children's Language* (vol. 1). Gardner Press.
- Gándara, C. i Mesibov, G. (2014). Introducción al programa TEACCH: filosofía y servicios. Dins J. García (ed.), *Prevención en dificultades del desarrollo y del aprendizaje* (pp. 41-56). Pirámide.

- Generalitat de Catalunya. (2017, 17 d'octubre). *Decret 150 de 2017. Atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu*. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya n. 7477.
- Gil, A. (2010). Sistemas aumentativos de comunicación en educación especial. *Educación y futuro: revista de investigación aplicada y experiencias educativas*, 23, 102-128.
- Gleason, J. B. i Ratner, N. B. (2010). *El desarrollo del lenguaje* (7a ed., Y. Moreno, trad.). Pearson educación. (Original publicat el 2008).
- Gobierno de España. (2006, 3 de mayo). *Ley 2 de 2006. Ley Orgánica de Educación*. Boletín Oficial del Estado n. 106.
- Gobierno de España. (2006, 29 de diciembre). *Real Decreto 1630 de 2006, por el que se establecen las enseñanzas mínimas del segundo ciclo de Educación infantil*. Boletín Oficial del Estado n. 4.
- González, M., Sosa, H. i Martin, A. E. (2014). Sistemas de comunicación no verbales. *Informes Científicos-Técnicos UNPA*, 6(2), 30-56.
<https://doi.org/10.22305/ict-unpa.v6i2.93>
- Grice, H. P. (1975). Logic and conversation. Dins P. Cole i J. L. Morgan (eds), *Syntax and semantics*; (vol. 3). Academic Press.
- Hickmann, M. (1985). Metapragmatics in child language. Dins E. Mertz i R. J. Parmentier (eds.), *Semiotic mediation: Sociocultural and psychological perspectives* (pp. 177-201). Academic Press.
- Hymes, D. (1972). On communicative competence. Dins J. B. Pride i J. Holmes (eds.), *Sociolinguistics*. Penguin.
- Institut Obert de Catalunya (s. d.). *Teoria de Jean Piaget*. Institut Obert de Catalunya. Consultat el 10 de febrer de 2022.
https://ioc.xtec.cat/materials/FP/Recursos/fp_edi_m07_/web/fp_edi_m07_htmlindex/WebContent/u1/media/teoria_de_jean_piaget.pdf

- La Salle (2015). *Caràcter propi La Salle*. Ediciones La Salle.
<https://colegioslasalle.org/wp-content/uploads/2018/11/Cter-Propio-La-Salle-2015-C.pdf>
- La Salle (s. d.). *Nou Context d'Aprenentatge*. La Salle. Consultat el 29 d'abril de 2022.
<https://colegioslasalle.org/ncalasalles-cat/>
- Maria Montessori (1982). *El Niño, el secreto de la infancia*. Editorial Diana.
- Navarro, M. (2003). Adquisición del lenguaje. El principio de la comunicación. *Cauce*, 26, 321-347.
https://cvc.cervantes.es/literatura/cauce/pdf/cauce26/cauce26_13.pdf
- Ovejero, M. (2010). *Desenvolupament cognitiu i motor*. Macmillan Professional.
- Palomares, H. (coord.) (2010). *Expressió i comunicació*. Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya; Institut Obert de Catalunya.
https://ioc.xtec.cat/materials/FP/Recursos/fp_edi_m05_/web/fp_edi_m05_htmlindex/media/fp_edi_m05_material_paper.pdf
- Pérez, M. (2017). Los pictogramas en el proceso de enseñanza/aprendizaje de la lectoescritura. *Publicaciones Didácticas*, 81, 487-508.
https://publicacionesdidacticas.com/hemeroteca/pd_081_abr.pdf
- Piaget, J. (1923). *Le langage et la pensée chez l'enfant*. Delachaux et Niestlé.
- Piaget, J. (1976). Piaget's Theory. Dins B. Inhelder, H. H. Chipman i C. Zwingmann (eds), *Piaget and His School: A Reader in Developmental Psychology* (pp. 11-23). Springer.
- Regis, P. J. i Callejón, M. D. (2015). Del pictograma a la imagen: herramientas de comunicación y lenguaje en personas con síndrome de Asperger a través de recursos visuales para la inclusión social. *Arteterapia*, 10, 329-341. https://doi.org/10.5209/rev_ARTE.2015.v10.51700
- Skinner, B. F. (1957). *Verbal Behavior*. Prentice Hall.
- Yaglis, D. (2005). *Montessori. La educación natural y el medio*. Eduforma.

7. ANNEXOS

7.1. Proposta d'activitat

Un cop fet aquest treball i havent obtingut els resultats mitjançant formularis, entrevistes i el registre d'observació, s'ha pogut veure que els resultats obtinguts en la majoria dels casos són molt positius, tot i que és cert que sempre hi ha aspectes a millorar. És per això que s'ha pensat a realitzar una activitat com a proposta de millora per tal que els infants puguin fer un procés de metacognició en finalitzar el dia en els tancaments.

Als tancaments, podrien incloure a la rutina la realització de la següent activitat:

D'igual manera que hi ha uns encarregats de la setmana per a fer el bon dia, passar llista, ser el primer de la fila, ajudar a repartir materials, pot haver-hi un encarregat de recordar el dia amb les targetes abans de marxar. L'infant que li toqui haurà d'intentar ordenar i seqüenciar les diferents targetes de totes les activitats realitzades durant el dia. Mentre les vagi col·locant a la pissarra la resta d'infants estaran asseguts a l'assemblea i la mestra anirà fent preguntes sobre cadascuna d'elles, com per exemple; què és el que més us ha agradat de treballar els números, quin moment del dia ha estat el vostre preferit, per què, etc. D'aquesta manera els infants aprenen fent ús de la metacognició, recorren a la memòria i s'habituen a la rutina de pensament sobre com han treballat al llarg del dia, què ha passat, si es poden millorar algunes coses, què és el que més els ha agradat i el que menys. Amb aquesta activitat els infants aprenen jugant i manipulant el material i a més fan ús de la comunicació en tot moment, ja que com s'esmenta a l'inici del treball és l'eina principal per a comunicar-nos.

Els infants amb dificultats de comunicació tenen l'ajuda i el suport de rebre aquesta pel canal auditiu i a més pel visual, ja que les explicacions sempre són complementades amb les imatges.

Realitzant aquesta activitat com a rutina cada dia en els tancaments, s'estarà fomentant que els infants prenguin consciència del seu propi aprenentatge, recordant què i com ha fet durant el dia i així poder avaluar com ha anat aquest, buscant sempre estratègies de millora.

7.2. Formulari tutores de P-5

Avaluació de la nova eina incorporada per l'NCA en el moment de la planificació del dia a les acollides del matí.

Aquest qüestionari forma part d'un Treball de Final de Grau, on pretenc avaluar si l'eina incorporada per l'NCA en el moment de la planificació del dia a les acollides del matí és útil, beneficiosa i significativa sobre qualsevol perfil d'alumne. Per fer-ho, necessito la vostra col·laboració responent el breu qüestionari que teniu a continuació. Gràcies a la vostra ajuda podré conèixer si aquesta nova actuació té un impacte positiu en els infants.

Moltes gràcies per la vostra participació.

Genelle Pérez, estudiant de 4t d'Educació Infantil a la URV.

1. Marca la província on treballes. *

- Tarragona.
- Barcelona.
- Girona.

2. En general, a l'iniciar aquesta nova metodologia de l'NCA, els infants la van acceptar positivament? *

- Cap infant.
- Pocs infants.
- Bastants infants.
- Tots els infants.

3. Anteriorment a l'NCA, has utilitzat pictogrames per a tot el grup classe? *

- Cap vegada.
- Poques vegades.
- Bastantes vegades.
- Moltes vegades.

4. Creus que la utilització de pictogrames a l'acollida, en el moment de planificar les activitats que es duran a terme al llarg del dia, és efectiva i un bon suport per a tots els infants? *

- Gens efectiva.
- Poc efectiva.
- Bastant efectiva.
- Molt efectiva.

5. Com a maestr@, els pictogrames t'han facilitat l'organització del dia a l'aula? *

- Gens.
- Poc.
- Bastant.
- Molt.

6. Amb la implementació dels pictogrames (a les acollides i els tancaments) has vist millora/progressió en el ritme de treball dels infants? *

- Cap millora.
- Poca millora.
- Bastant millora.
- Molta millora.

7. Quants infants estructuren millor el temps en el dia a dia a l'aula des que s'utilitzen els pictogrames? *

- Cap infant.
- Pocs infants.
- Bastants infants.
- Tots els infants.

8. Amb la utilització dels pictogrames, els infants continuen preguntant què tocarà fer "després de..."? *

- Cap vegada.
- Poques vegades.
- Bastantes vegades.
- Moltes vegades.

9. Penses que la utilització dels pictogrames a la planificació del dia en les acollides és una actuació que dona seguretat a tot el grup classe? *

- Cap seguretat.
- Poca seguretat.
- Bastant seguretat.
- Molta seguretat.

10. Consideres que la implementació de pictogrames té un impacte positiu i significatiu sobre qualsevol perfil d'alumne? *

- Gens positiu.
- Poc positiu.
- Bastant positiu.
- Molt positiu.

11. Anomena 3 trets característics que defineixen per a tu la utilització dels pictogrames (NCA) a l'aula. *

Tu respuesta

12. Consideres que seria beneficiós implementar en totes les escoles ordinàries actuacions amb pictogrames per a tot el grup classe quant a la seqüenciació d'activitats que duren a terme durant la jornada escolar? *

- Gens beneficiós.
- Poc beneficiós.
- Bastant beneficiós.
- Molt beneficiós.

13. Si treballes amb algun infant amb necessitats educatives especials a l'aula, has notat alguna millora respecte el seu comportament a l'hora d'utilitzar pictogrames juntament amb la resta de companys i companyes?

- Cap millora.
- Poca millora.
- Bastant millora.
- Molta millora.

14. Ha sorgit algun imprevist on no s'hagi pogut realitzar l'acollida com a tal i els infants s'hagin adonat i reclamin fer-ho amb els pictogrames més tard? *

- Cap vegada.
- Poques vegades.
- Bastantes vegades.
- Moltes vegades.

15. Quants pictogrames de l'NCA reconeixen els infants? *

- Cap.
- Pocs.
- Bastants.
- Tots.

16. Els infants són capaços de seqüenciar correctament els pictogrames un cop acabades totes les activitats? *

- Gens capaços.
- Poc capaços.
- Bastant capaços.
- Molt capaços.

17. Algun infant podria anticipar-se a la seqüenciació dels pictogrames sabent quina o quines àrees toquen treballar aquell dia? *

- Cap infant.
- Pocs infants.
- Bastants infants.
- Tots els infants.

7.3. Registre d'observació a infants de P-5

ALUMNES	Reconeix tots els pictogrames del NCA?			És capaç de seqüenciar correctament els pictogrames un cop acabades totes les activitats?			Utilitza expressions com "primer...", "després...", "al final", per a explicar un procés seguit en la realització d'alguna activitat?			Explica de manera seqüenciada la seva vivència en les diferents activitats?			S'anticipa a la seqüenciació dels pictogrames sabent quina targeta és posterior a la mostrada.		
	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.
1.															
2.															
3.															
4.															
5.															
6.															
7.															
8.															
9.															
10.															
11.															
12.															
13.															
14.															
15.															
16.															
17.															
18.															
19.															
20.															
21.															
22.															
23.															
24.															
25.															

7.4. Entrevista mestra d'educació ordinària

ENTREVISTA MESTRA ESCOLA ORDINÀRIA

1. Anteriorment a l'NCA, com eren les acollides a l'escola? Existien els tancaments?
2. Com van rebre els infants la implementació dels pictogrames a les acollides i els tancaments?
Els va costar, els va agradar?
3. Creus que implementar els pictogrames i treballar-los amb tots els infants és una manera d'aplicar la inclusió a l'aula? Per què?
4. Podries descriure aquesta nova metodologia amb 3 paraules? Justifica-ho.
5. Consideres que la implementació de pictogrames té un impacte positiu i significatiu sobre qualsevol perfil d'alumne? Per què?
6. Has vist millora i progressió en el ritme de treball dels infants amb la implementació d'aquests?
Comenta/explica alguna experiència.
7. Els i les mestres reben alguna formació per dur a terme aquesta nova metodologia? En cas afirmatiu, en què consisteix i consideres que és suficient?
8. Us deixen participar activament en aquesta metodologia podent fer aportacions d'idees o modificacions a l'hora de realitzar les activitats? Com? Feu reunions/trobades?
9. Sent un projecte tan nou, has trobat alguna mancança en ell? Si és així, com creus que es podria millorar a l'hora d'implementar-lo?
10. Anteriorment a l'NCA, has utilitzat pictogrames per a tot el grup classe? Explica alguna experiència.
11. Com a mestra els pictogrames t'han facilitat l'organització i la planificació del dia a l'aula?
Per què?
12. I per acabar, com a opinió personal, t'hagués agradat ser particip com a alumna d'aquest nou mètode i poder gaudir-lo com els teus alumnes?

7.5. Entrevista mestra d'educació especial

ENTREVISTA MESTRA ESCOLA EDUCACIÓ ESPECIAL

1. Com a mestra d'educació especial, creus que els pictogrames són un suport útil i efectiu per a infants amb NEE? Per què?
2. Sense la utilització d'aquests, podrieu treballar de la mateixa manera la planificació, les ordres i la seqüenciació amb els infants? Comenta si utilitzeu algun altre recurs per fer-ho.
3. Alguna vegada heu fet alguna comparativa entre infants utilitzant pictogrames amb alguns alumnes a l'hora de treballar les mateixes rutines i activitats i no utilitzant-ho amb altres? Si és així, noteu algun benefici respecte els que si que utilitzen dels que no?
4. Tens experiència utilitzant pictogrames amb alumnes sense NEE?
5. Recomanaries utilitzar pictogrames a tots els infants independentment de si tenen NEE? O consideres que és una eina més adient amb infants amb NEE? Per què?
6. Defineix en 3 paraules què significa per a tu com a professional treballar amb pictogrames. Justifica-ho.
7. Les acollides a la vostra escola, les realitzeu amb pictogrames? Per què s'utilitzen o no? En cas afirmatiu, quins beneficis trobes?

7.6. Entrevistes transcrites

Entrevista 1

Mestra (tutora) de P-5 en una de les escoles que treballen l'NCA, 25 anys.

1. Anteriorment a l'NCA, com eren les acollides a l'escola? Existien els tancaments?

Abans, les acollides no eren com les d'ara, ja que les marca l'NCA. El que jo feia era arribar a la classe i treballar les rutines tal qual, el bon dia, el temps, la reflexió, i no se'ls avançava el que farien durant el dia. L'infant que tenia memòria sí que sabia que per exemple avui tocava psicomotricitat. La resta no sabia què tocava fer cada dia, era com una sorpresa.

Els tancaments, depèn del dia, feies com una petita reflexió o preguntava “què és el que més us ha agradat d'avui?” per a poder conèixer les opinions dels nens, però no era un tancament com a tal. Era una cosa esporàdica, si tenia temps ho feia, no com actualment que ho tens marcat i estipulat en l'horari. Abans, si tenia temps ho feia i si no doncs no passava res, no es donava tanta importància a tancar el dia tots junts asseguts parlant.

2. Com van rebre els infants la implementació dels pictogrames a les acollides i els tancaments? Els va costar, els va agradar?

Utilitzar els pictogrames per organitzar el dia ells s'ho prenen molt com a un joc, perquè ells intenten endevinar el que jo posaré. Llavors els hi agrada molt fer-ho perquè els ajuda a organitzar-se durant el dia, saben en tot moment el què tocarà fer, abans i després, els ha ajudat molt a focalitzar; vale ara va això, després toca allò. Ells es marquen molt amb el pati, el pati i l'esmorzar que és la part que més els hi agrada del dia, i, per tant, ho tenen molt present. Ells en veure-ho a la pissarra saben quan queda perquè toqui pati. Quan al matí vaig penjant les targetes a la pissarra, els hi agrada moltíssim. Tenir-ho posat matí i tarda els ajuda moltíssim. Sí que és cert, que abans quan no fèiem això, no sabien el que tocava ni quant faltava per anar al pati, per exemple. Era com una sorpresa. Actualment, com portem tot el curs fent-ho, ja saben doncs que els dilluns toca anglès, que els dimarts toca psicomotricitat o aula de lectura. Ells ja ho recorden. Com portem temps fent-ho, ja es comencen a recordar què toca fer cada dia. Per aquesta part els hi agrada molt.

3. Creus que implementar els pictogrames i treballar-los amb tots els infants és una manera d'aplicar la inclusió a l'aula? Per què?

Sí, per descomptat. Amb els pictogrames, al final és una forma molt inclusiva de treballar a l'aula, perquè en el meu cas tinc dos infants amb TEA, un aspergir i un TEA més sever i sí que és cert que fins ara, els pictogrames sempre anaven dirigits a ell, no al grup classe. Ara no, ara són per a tot el grup i per molt que tingui a dos infants amb TEA, als altres que els hi costa més, o són més oblidadissos, o estan més dispersos, tenir sempre els pictogrames posats a la pissarra els ajuda moltíssim a centrar-se, a saber què faran, a anticipar el que vindrà després que això al final sempre crea un conflicte pels infants amb TEA el què vindrà després, on aniré, quan me n'aniré, llavors per aquesta part sí que és súper inclusiu perquè no només als infants amb TEA, sinó a tot el grup classe els ajuda molt a saber què és el que toca en cada moment i poder anticipar-se i estar més tranquils a l'hora de treballar.

- I en aquest cas, amb els dos infants amb TEA, el fet d'utilitzar els pictogrames de l'NCA, que són diferents als que fins ara havien utilitzat ells, notes que els hi dona la mateixa seguretat o no?

Sento que els hi donen la mateixa seguretat, perquè en ser dibuixos dona igual que sigui un pictograma com els que estem acostumats a utilitzar de la pàgina d'ARASAAC, com són dibuixos molt clars no els suposa cap problema ni crea cap confusió veure un pictograma a la pissarra diferent als que ells utilitzaven a la seva taula de pictos.

4. Podries descriure aquesta nova metodologia amb 3 paraules? Justifica-ho.

Les tres paraules serien la primera, innovadora, perquè òbviament hem començat aquest any amb aquesta metodologia, és nova i arrisca molt per una forma d'aprenentatge que anteriorment no estàvem acostumats. Jo com exalumna quan vaig fer educació infantil, em diuen fa uns anys que això seria així i dic "guau" saps? L'altra seria inclusiva, perquè el que fa aquesta metodologia és contemplar a tots els infants de la classe, els engloba a tots, no només a un tipus d'alumnat, ja tinguin TEA o qualsevol tipus de necessitat. I per últim, cooperativa, perquè l'NCA no se centra a treballar de forma individual, sinó que el que fa sempre és treball per parelles, o per taules, equips. Aprenen tots de forma cooperativa, s'ajuden entre ells, per tant, és un aprenentatge conjunt. Per això serien aquestes les meves 3 paraules.

5. Consideres que la implementació de pictogrames té un impacte positiu i significatiu sobre qualsevol perfil d'alumne? Per què?

Com t'he dit abans, els pictogrames que utilitzem tenen un gran impacte positiu en tots els infants, no només en un perfil. Al final, els ajuda molt a organitzar-se, a incloure a tots els alumnes en el dia a dia a l'aula i això és molt bo per a ells. Per tant, la considero molt bona.

6. Has vist millora i progressió en el ritme de treball dels infants amb la implementació d'aquests? Comenta/explica alguna experiència.

L'ús d'aquestes targetes ha ajudat a millorar molt el ritme de treball de la classe, no només perquè ells saben el que faran en cada moment del dia, sinó que ara quan hi ha canvi d'activitat ells ja saben si jo marxo o no de la classe o si ve una altra mestra. Per a ells és molt important saber si la seva figura de referència que és la tutora en aquest cas, marxa. Aleshores, ells ja es poden anticipar gràcies als pictogrames quina mestra serà la que vindrà després, si la d'anglès, o la de psicomotricitat. També els ha ajudat al fet de perdre menys temps a l'hora de canviar d'activitat de forma conjunta. Quan acaba l'activitat ells ja saben que si jo giro la targeta, ja saben que tocarà la següent i, per tant, han d'anar a buscar el coixí, a seure a l'assemblea i esperar a fer el canvi d'activitat.

7. Els i les mestres reben alguna formació per dur a terme aquesta nova metodologia? En cas afirmatiu, en què consisteix i consideres que és suficient?

Sí que hem rebut formació. Aquesta nova metodologia l'hem començada ara al setembre a infantil i el que vam fer va ser al juliol, vam fer dos dies de formació, ens van donar un llibre per llegir-nos a l'estiu i vam començar el curs. En arribar al setembre vam tenir 15 dies per començar a preparar el curs i va ser on ens vam posar més les piles perquè al final és una metodologia que ha canviat completament la manera de treballar a la que fèiem abans. Actualment, el que fem és que alguns dimarts ens reunim de 17 h a 19 h i fem una formació autodidàctica. No ve cap formador a ensenyar-nos com funciona la metodologia, sinó que entre nosaltres comentem els problemes o dubtes que ens van sorgint. Per tant, la meva opinió és que és una miqueta fluixa. Penso que podríem haver estat tot aquest curs en formació continua, i així l'any que ve ben formades començar-la. Penso que es podria haver anat practicant progressivament.

8. Us deixen participar activament en aquesta metodologia podent fer aportacions d'idees o modificacions a l'hora de realitzar les activitats? Com? Feu reunions/trobades?

Tot el que fem durant el dia a dia que no ens acaba de convèncer, tenim un apartat on posa diari d'aula i ho anotem allí. Tot això a final de curs, ho transmetem a la coordinadora d'infantil perquè ella ho transmeti a nivell d'NCA Catalunya. Totes aquestes propostes de millora en principi es tindran en compte. També les comentem a les formacions que fem els dimarts i ho parlem entre totes.

9. Sent un projecte tan nou, has trobat alguna mancança en ell? Si és així, com creus que es podria millorar a l'hora d'implementar-lo?

Potser, algunes activitats no estan ben adaptades quant a l'edat dels infants. Les activitats que tenim a la nostra escola són les mateixes que tenen a les altres, i personalment penso que el context no és el mateix, i, per tant, els infants tampoc, i és una qüestió molt important que s'hauria de valorar.

10. Anteriorment a l'NCA, has utilitzat pictogrames per a tot el grup classe? Explica alguna experiència.

En aquest cas, no. L'any passat que estava a P-4 els pictogrames anaven dirigits pels infants amb TEA, amb la resta no els havia utilitzat mai.

- La resta d'infants mostrava algun tipus d'interès pels pictogrames del seu company?

No. La veritat és que cap infant havia preguntat abans.

11. Com a mestra els pictogrames t'han facilitat l'organització i la planificació del dia a l'aula? Per què?

Sí, i tant. Els pictogrames no només ajuden als infants, sinó a tu mateixa com mestra. Personalment, tinc el cap en mil coses durant el matí per coses que sorgeixen a l'aula, problemes amb els infants, i el fet d'aixecar la vista i veure en la pissarra el que toca fer en cada moment a mi també m'ajuda a organitzar-me. També ajuda a totes les mestres, perquè per exemple la mestra que ve després de fer psicomotricitat a fer anglès, sabrà que els infants estaran alterats perquè vénen de córrer i potser una activitat de

concentració en aquell moment els hi costa. Aleshores, són coses a tenir en compte que t'ajuden.

12. I per acabar, com a opinió personal, t'hagués agradat ser partícip com a alumna d'aquest nou mètode i poder gaudir-lo com els teus alumnes?

La veritat és que joestic molt d'acord en aquesta manera de treballar, ja que és molt inclusiva, on contempla l'alumne, tot molt cooperatiu. Abans, jo com a exalumna d'aquestes escoles també, jo recordo els quaderns, fitxes, llibres en infantil. Ara ho penso i no m'entra al cap com un infant de 3 anys pot tenir un llibre a l'aula. Penso que això és forçar l'aprenentatge, a un ritme que potser no tots poden seguir. L'NCA contempla els diferents ritmes de cada infant i la seva individualitat. Per tant, m'hagués encantat poder viure-ho.

Entrevista 2

Mestra (tutora) de P-5, en una de les escoles que treballen l'NCA, 42 anys.

1. Anteriorment a l'NCA, com eren les acollides a l'escola? Existien els tancaments?

Eren menys estructurades. Les acollides eren com cada mestra volia, amb el tarannà de cada mestra. No eren unificades a les entrades.

Els tancaments com a tal no existien, però sí que és cert que vam parlar del tema de l'assemblea, que era molt important començar i acabar el dia a l'assemblea. No totes ho fèiem.

Per a mi, és molt important acollir als nens, sobretot acotxar-me, mirar-los als ulls, dir-los bon dia a tots, algun contacte, al braç, a la cara, alguna paraula. Tots ens diem bon dia, i si algun nen vol explicar alguna experiència seva l'explica, perquè si un nen et vol explicar que ha caigut abans d'entrar a l'escola t'ho ha d'explicar, perquè si no no podrà avançar. Actualment, sí que és molt més estructurada, organitzada i sobretot unificada, que és molt important.

2. Com van rebre els infants la implementació dels pictogrames a les acollides i els tancaments? Els va costar, els va agradar?

La implementació de pictogrames va ser a partir dels nens amb TEA, i vam veure que no només era necessari per a ells, sinó que als altres nens també els ajudava. Sobretot en les acollides perquè els ajuda a estructurar l'espai-temps. Saben què faran abans i després, i aquesta seguretat al nen li serveix de molt.

No els hi va costar gens i els hi va agradar molt perquè és molt visual i manipulatiu.

3. Creus que implementar els pictogrames i treballar-los amb tots els infants és una manera d'aplicar la inclusió a l'aula? Per què?

I tant que sí, això sí que és inclusió a l'aula, perquè el material que utilitza el nen que ho necessita, també l'utilitza el nen que l'ajuda. És molt important que s'ajudin entre ells. D'aquesta manera tot es veu integrat a l'aula, no només una cosa específica per a un nen especial on l'etiquetem perquè només s'ha d'utilitzar amb ell i la resta no. La resta també i així naturalitzem aquest procés i és el més important.

4. Podries descriure aquesta nova metodologia amb 3 paraules? Justifica-ho.

Per a mi el més important són aquests 3 eixos: el primer seria que tot és molt manipulatiu, és la més eficaç, la fitxa passa a ser un final de procés, primer ha d'existir la manipulació perquè després ho pugui plasmar al foli. L'altre seria el treball cooperatiu, ho fem tot entre tots. Tots aportem coses bones, parelles, treball per taules, gran grup i l'individual que també ha d'existir, però sent només una part de l'aprenentatge, no tot com era fins ara. La tercera seria material significatiu, l'alumne és el protagonista no la mestra, tot el que el nen faci serà significatiu per a ell.

5. Consideres que la implementació de pictogrames té un impacte positiu i significatiu sobre qualsevol perfil d'alumne? Per què?

I tant que sí, perquè a tots els infants els ajuda el tema de pictogrames, el fet d'estructurar espai-temps, és un impacte positiu i significatiu perquè si l'utilitzen uns nens, per què no utilitzar-lo tots? No tenim material només per uns nens, tenim per a tots. És molt visual i a mi m'agrada molt.

6. Has vist millora i progressió en el ritme de treball dels infants amb la implementació d'aquests? Comenta/explica alguna experiència.

El nen com que aprèn i s'autoavalua s'ajuden entre ells el ritme de treball és molt millor que abans. El ritme millora molt. A més, quan acabem de treballar, si algun infant acaba abans que un altre i l'altre company ho vol el pot ajudar. I això també millora i agilitza el ritme de la classe.

7. Els i les mestres reben alguna formació per dur a terme aquesta nova metodologia? En cas afirmatiu, en què consisteix i consideres que és suficient?

Sí, rebem formació. La vam rebre una miqueta l'any passat i seguim fent formació durant el curs, perquè tot és molt nou. Per mi no és suficient la formació, penso que les formacions no són mai suficient si no hi ha una persona que t'acompanya.

8. Us deixen participar activament en aquesta metodologia podent fer aportacions d'idees o modificacions a l'hora de realitzar les activitats? Com? Feu reunions/trobades?

Estem en aquest punt. Aquest any és per aportar modificacions, idees, propostes, etc. Sí que és veritat que aquesta metodologia et deixa fer adaptacions i modificacions.

Al diari d'aula que tenim les mestres vaig apuntant les observacions que tinc o dubtes per després donar-li a la coordinadora i que ella ho faci arribar.

9. Sent un projecte tan nou, has trobat alguna mancança en ell? Si és així, com creus que es podria millorar a l'hora d'implementar-lo?

La mancança per a mi sempre ha estat la mateixa. El que a mi m'hagués agradat és poder tenir formació presencial. Anar a una altra classe a veure un professional que treballi amb l'NCA i poder veure i viure com ho fa. Aprendre d'algú. Fer com unes pràctiques on et dediquis només a aprendre de l'NCA.

10. Anteriorment a l'NCA, has utilitzat pictogrames per a tot el grup classe? Explica alguna experiència.

Anteriorment a l'NCA sí que he utilitzat pictogrames. L'any passat tenia un nen amb molt de TEA i li dibuixava a la pissarra per ell i per a tots el que anàvem fent cada dia. Eren els nostres dibuixos, més que pictogrames com a tal. Els dibuixos que nosaltres havíem establert era el nostre codi. Això em va ajudar i servir molt. A més, amb els

nens amb TEA a la seva taula també teníem pictogrames, per ajudar-los a funcionar de manera individual.

11. Com a mestra els pictogrames t'han facilitat l'organització i la planificació del dia a l'aula? Per què?

Com a mestra m'han facilitat molt l'organització i la planificació del dia, perquè de vegades sense voler et despistes pensant en altres coses. A mi mateixa com a mestra, el fet de veure l'estructura i saber que porto molt de temps amb una activitat, sabré que a la següent hauré de ser més àgil. Soc molt visual i per això m'ajuda molt en poder observar el dia a dia.

12. I per acabar, com a opinió personal, t'hagués agradat ser particip com a alumna d'aquest nou mètode i poder gaudir-lo com els teus alumnes?

Mira, com a opinió personal, m'hagués agradat molt participar en aquest mètode. Soc una persona que necessita molta activitat, i tots els infants són molt actius i han de ser molt actius. Hem de treballar a partir del moviment i s'aprèn molt a partir del moviment. També com a mare, la meva filla gran no ha tingut aquest mètode i jo l'he patit molt. En canvi, la meva segona filla que sí que està gaudint d'aquest mètode la trobo molt més relaxada. Porto vint anys d'experiència i també vaig estudiar en aquesta escola i, per tant, m'hagués agradat molt.

Entrevista 3

Mestra (tutora) de P-5, en una de les escoles que treballen l'NCA, 49 anys.

1. Anteriorment a l'NCA, com eren les acollides a l'escola? Existien els tancaments?

L'acollida en rotllana sempre l'he fet al matí quan els nens arriben i expliquen les seves vivències i les seves emocions a la mestra i a la resta de companys i companyes i també planificàvem el dia verbalment amb un horari. El tancament també el fèiem com una manera de recordar totes les activitats que s'havien fet durant el dia a l'escola amb l'horari i els nens i les nenes comentaven les que els hi havia agradat més.

2. Com van rebre els infants la implementació dels pictogrames a les acollides i els tancaments? Els va costar, els va agradar?

Els hi va agradar molt, a més són uns dibuixos molt atractius i els més grans de P5 també en poden fer la lectura i ho poden entendre molt a nivell seqüencial. Són uns dibuixos molt grans i molt fàcils de consultar per ells i elles.

3. Creus que implementar els pictogrames i treballar-los amb tots els infants és una manera d'aplicar la inclusió a l'aula? Per què?

Sí que és molt important per tots i també pels nens que pateixen algun tipus de trastorn o tenen algun tipus de diagnòstics, nens nouvinguts i en general per tots els infants, ja que aquesta seqüència els hi dona molta seguretat i autonomia, el fet de saber en tot moment el que han de fer tenint planificat el dia.

4. Podries descriure aquesta nova metodologia amb 3 paraules? Justifica-ho.

Autoestima, confiança i autonomia.

Els nens i les nenes, necessiten en el seu dia a dia seguir uns hàbits i unes rutines i aquí hi entraria la planificació del dia.

5. Consideres que la implementació de pictogrames té un impacte positiu i significatiu sobre qualsevol perfil d'alumne? Per què?

Sí, perquè els hi crea un hàbit i una rutina i en tot moment saben el que han de fer, preparant-se per totes les activitats.

6. Has vist millora i progressió en el ritme de treball dels infants amb la implementació d'aquests? Comenta/explica alguna experiència.

Si he vist molta millora, ja que saben que després d'una activitat, n'han de fer un altre i això els hi aporta un bon ritme de treball a l'aula.

7. Els i les mestres reben alguna formació per dur a terme aquesta nova metodologia? En cas afirmatiu, en què consisteix i consideres que és suficient?

Sí que ens donen formacions, però també et pots documentar i parlar-ho al claustre amb les idees que aportes i que t'aporten els companys i companyes.

8. Us deixen participar activament en aquesta metodologia podent fer aportacions d'idees o modificacions a l'hora de realitzar les activitats? Com? Feu reunions/trobades?

S'han fet algunes reunions i trobades abans de dur a terme aquest projecte. Hi ha hagut preparació per l'equip docent.

9. Sent un projecte tan nou, has trobat alguna mancança en ell? Si és així, com creus que es podria millorar a l'hora d'implementar-lo?

Personalment, crec que funciona prou bé.

10. Anteriorment a l'NCA, has utilitzat pictogrames per a tot el grup classe? Explica alguna experiència.

Sí que s'han utilitzat pictogrames, sobretot pels hàbits d'autonomia personal de P3 i en l'horari de la classe pels nens fet amb pictogrames. Aquesta és una de les experiències que recordo.

11. Com a mestra els pictogrames t'han facilitat l'organització i la planificació del dia a l'aula? Per què?

Sí, perquè és una rutina que has d'anar seguint i que es fa un treball molt transversal i integral pels alumnes. A més, és molt visual i també m'ajuda a veure què toca fer en cada moment.

12. I per acabar, com a opinió personal, t'hagués agradat ser partícip com a alumna d'aquest nou mètode i poder gaudir-lo com els teus alumnes?

Sí, m'hauria agradat molt. Penso que és una manera de treballar seguint una planificació del treball de totes les àrees curriculars i a més amb un material i dibuixos molt atractius i que tots i totes entenen.

Entrevista 4

Mestra d'educació especial (SIEI), en una de les escoles que treballen l'NCA, 32 anys.

1. Com a mestra d'educació especial, creus que els pictogrames són un suport útil i efectiu per a infants amb NEE? Per què?

Jo crec que sí que és un suport superútil i efectiu, sobretot en infants que tenen dificultats de comunicació, serveix molt perquè tu et puguis comunicar amb ells. Fins i

tot en algunes ocasions, no tant per això, però perquè ells es puguin comunicar amb tu, encara que és més al revés, que siguis tu la que et puguis comunicar amb ells, o donar unes instruccions clares i concises. Serveixen com a suport, encara que la part verbal no la perds, els hi dius igualment, però el suport visual va molt molt bé.

2. Sense la utilització d'aquests, podríeu treballar de la mateixa manera la planificació, les ordres i la seqüenciació amb els infants? Comenta si utilitzeu algun altre recurs per fer-ho.

Doncs sense els pictogrames, es podria treballar, però costaria molt més. Sobretot amb infants amb TEA els hi va molt bé una anticipació de tot el que faran. Per tant, aquest suport visual ells ja veuen clar quin és l'ordre de les tasques a fer o les activitats que faran.

Penso que els hi dona seguretat, confiança, estan més tranquils. Saben què faran en cada moment. A més, si tu els hi vas dient "això ja s'ha acabat" llavors el pictograma aquest ja el treus. Així ells van veient el que ja han fet i el que els hi queda per a fer.

3. Alguna vegada heu fet alguna comparativa entre infants utilitzant pictogrames amb alguns alumnes a l'hora de treballar les mateixes rutines i activitats i no utilitzant-ho amb altres? Si és així, noteu algun benefici respecte als que sí que utilitzen dels que no?

No hem fet aquesta comparativa exactament, però sí que puc explicar-te que tenim un infant a P-3, que fa escolarització compartida amb una escola d'educació especial i la família està molt implicada. Llavors, des de l'escola ja van començar a introduir els pictogrames i la família també els utilitza. Aquest nen des que va arribar a l'escola, tu li ensenyaves el pictograma de l'esmorzar, per exemple, i ell s'havia que havia de seure i esmorzar. En canvi, a P-4 tenim un altre infant amb TEA i ell no ha fet escola compartida, i quan a la família costa una mica més que s'impliquin. Aleshores els pictogrames els hi vam començar a introduir nosaltres des de l'escola. Llavors, el que sí que he vist és que en aquest cas, a ell sí que li va costar molt al principi. Recordo que ni els mirava, era algo nou per a ell i no mostrava cap interès. Ara, que ja portem tot el curs treballant amb això, ja coneix molts dels pictogrames que utilitzem. Però sí que és veritat, que l'infant de P-3 que ja ho tenia treballat, de seguida ensenyant-li el pictograma ho feia i, en canvi, amb el de P-4 ha costat més i l'has de reconduir més.

4. Tens experiència utilitzant pictogrames amb alumnes sense NEE?

Aquest any arran d'implantar la nova metodologia de l'NCA aquí a l'escola, és cert que fa servir molta seqüenciació d'activitats amb imatges i tot això, llavors jo he vist que arran d'això els altres nens també feien cas i els ajudava i motivava. Aleshores jo he començat a fer servir els pictogrames per a tots, indiferentment de si tenen algun trastorn de la comunicació, o no.

5. Recomanaries utilitzar pictogrames a tots els infants independentment de si tenen NEE? O consideres que és una eina més adient amb infants amb NEE? Per què?

Jo sí que recomano utilitzar els pictogrames amb qualsevol tipus d'infant. Sí que és veritat que t'has de centrar més en els que tenen algun tipus de trastorn com per exemple el TEA, que no es perdin ells, però després els altres també és un suport més per a ells i per l'ordre que tu diguis. Expliques una cosa i tens el suport visual, per tant, els hi entra per dos canals, l'auditiu i el visual. Potser un nen que és més visual també li va bé, o un nen que és dispers també l'ajuda. Penso que va bé per a tots.

6. Defineix en 3 paraules què significa per a tu com a professional treballar amb pictogrames. Justifica-ho.

Per mi la primera seria anticipació, la segona inclusió i la tercera accessibilitat, perquè trobo que els hi dones accés a l'aprenentatge, perquè si no hi ha alumnes que si no es poden comunicar o no ho fan de la mateixa manera que els altres es perden en l'aprenentatge. En canvi, si fas l'ús de pictogrames estàs donant accés a aquest aprenentatge. Anticipació és bàsica, perquè vas seqüenciant totes les activitats que faran i per últim, inclusió perquè és per tothom i tots ho entenen, tots ho fan servir. No fas cap tipus de diferència.

7. Les acollides a la vostra escola, les realitzeu amb pictogrames? Per què s'utilitzen o no? En cas afirmatiu, quins beneficis trobes?

En la nostra escola, amb la metodologia NCA sí que utilitzem els pictogrames en les acollides. S'utilitzen sobretot per saber l'horari d'aquest dia. Què toca fer avui? Psicomotricitat, anglès. Llavors com a benefici trobo que és un benefici per a tots, ja que tots saben en cada moment quina professora vindrà a la classe, què toca fer, a quina classe hem d'anar, si hem de fer la filera al pati, etc. Ells saben en cada moment què han

de fer. Trobo que és molt beneficiós, tant pels alumnes amb necessitats educatives especials com pels que no en tenen.

Entrevista 5

Educadora a escola d'educació especial, 26 anys.

1. Com a mestra d'educació especial, creus que els pictogrames són un suport útil i efectiu per a infants amb NEE? Per què?

Sí, són superútils per a tot, per a tenir una mica de base a nivell de llenguatge, per a ensenyar un nou concepte, per a relacionar fotos amb la realitat, per exemple, una foto de menjar, doncs quan ells estan menjant els hi ensenyes una foto del pictograma de menjar. Per tant, són molt útils a nivell general, per a tot, per a aprendre, per arribar a un nou concepte, per relacionar i perquè tu et puguis comunicar amb ells i ells amb tu.

2. Sense la utilització d'aquests, podríeu treballar de la mateixa manera la planificació, les ordres i la seqüenciació amb els infants? Comenta si utilitzeu algun altre recurs per fer-ho.

En aquest cas, a la nostra escola els pictogrames els utilitzem tota l'estona. Per exemple, quan arribem, fem el bon dia amb els pictogrames, mirem el temps amb els pictogrames, si fa sol col·loquem el pictograma del sol. També fem un calendari on posem el temps, el dia que és i després fem la seqüència de tot el que anirem fent al llarg del dia, quan anem al pati, quan mengem, quan toca el taller de musicoteràpia o quan marxem a casa. A mesura que es van realitzant les diferents activitats ells mateixos treuen el pictograma per saber que ha finalitzat allò.

Quant als recursos que utilitzem bàsicament són els pictogrames de l'ARASAAC i ara també tenim unes tauletes que a través d'imatges formen paraules i frases. També utilitzem molt el llenguatge de signes, perquè hi ha molts infants que són sords, per tant, els pictogrames funcionen molt bé, però si a més ho reforces amb el llenguatge de signes és genial.

En resum, penso que no podríem treballar igual de bé sense ells, costaria moltíssim.

3. Alguna vegada heu fet alguna comparativa entre infants utilitzant pictogrames amb alguns alumnes a l'hora de treballar les mateixes rutines i activitats i no utilitzant-ho amb altres? Si és així, noteu algun benefici respecte als que sí que utilitzen dels que no?

En aquest cas a la nostra escola hi ha molta varietat entre infants. Per exemple, potser amb algun necessito ensenyar-li el pictograma sí o sí i, en canvi, a un altre només amb assenyalar allò que ha de fer o utilitzant el llenguatge de signes ja ho entén. Treballant amb persones amb necessitats educatives especials no tothom és igual, per tant, és important adaptar-se a aquell nen, a les seves necessitats, quina és la seva capacitat sent realista d'on pot arribar.

Un benefici és molt individualitzat, no puc comparar un infant amb un altre, perquè no tots tenen el mateix problema.

4. Tens experiència utilitzant pictogrames amb alumnes sense NEE?

En el meu cas no tinc cap experiència utilitzant pictogrames amb infants que no tenen necessitats educatives especials. He treballat a altres escoles com a educadora i monitora del menjador i la veritat és que no m'ha fet falta. En el meu cas et diria que no.

5. Recomanaries utilitzar pictogrames a tots els infants independentment de si tenen NEE? O consideres que és una eina més adient amb infants amb NEE? Per què?

Jo crec que sí, que ho recomano. Quan un infant està aprenent a parlar, a llegir, penso que el fet de tenir un pictograma sempre és una eina per a tots els infants beneficiosa en aquest cas. Ho veig molt bé, sempre i quan ens adaptem al nen. Per a aprendre penso que és una molt bona eina.

6. Defineix en 3 paraules què significa per a tu com a professional treballar amb pictogrames. Justifica-ho.

La primera seria seguretat, perquè si a un infant amb necessitats el treus de la seva rutina o no li anticipes el que farà es frustren i es posen nerviosos. La segona seria anticipació, ja que com bé t'he dit, en arribar al matí a l'escola el primer que fem és anticipar amb els pictogrames de totes les activitats que farem durant el dia i la tercera seria planificació, perquè a partir dels pictogrames col·locats de manera seqüenciada els infants poden planificar que després d'anar al pati toca teràpia amb gossos, per exemple.

7. Les acollides a la vostra escola, les realitzeu amb pictogrames? Per què s'utilitzen o no? En cas afirmatiu, quins beneficis trobes?

Sí, com bé t'he dit anteriorment en arribar es fa la benvinguda amb pictogrames des del primer moment. Fem el bon dia, qui ha vingut a classe i qui no, el temps, seqüenciem quines seran les activitats que duran a terme durant el dia. És molt útil, perquè per exemple en la nostra escola tot funciona amb rutines i per exemple si a un nen amb aquestes necessitats el treus de la seva rutina, es descol·loca, per això penso que ells han de saber el que faran durant el dia per a tenir aquesta seguretat. Saber què està passant, que no, quan. Sempre que s'acaba una activitat ho diem que s'ha acabat i traiem el pictograma.

Entrevista 6

Mestra d'educació especial, 23 anys.

1. Com a mestra d'educació especial, creus que els pictogrames són un suport útil i efectiu per a infants amb NEE? Per què?

Sí. Sens dubte penso que són una eina útil per a qualsevol centre. El pictograma és una eina visual, clara i efectiva per tal d'ensenyar qualsevol cosa, des d'un objecte simple fins a una acció determinada. Ho considero una oportunitat d'aprofundir i aprendre vocabulari divers d'una forma dinàmica i molt visual.

2. Sense la utilització d'aquests, podríeu treballar de la mateixa manera la planificació, les ordres i la seqüenciació amb els infants? Comenta si utilitzeu algun altre recurs per fer-ho.

Òbviament, es pot fer d'altres formes pel fet que no porten tota la vida dins dels recursos educatius. Personalment, per tal de substituir els pictogrames en diverses propostes o activitats jo utilitzaria la imatge real de l'objecte o situació que es vulgui representar.

3. Alguna vegada heu fet alguna comparativa entre infants utilitzant pictogrames amb alguns alumnes a l'hora de treballar les mateixes rutines i activitats i no utilitzant-ho amb altres? Si és així, noteu algun benefici respecte als que sí que utilitzen dels que no?

No, en el meu cas mai he fet una comparació directa, però veient grups que els utilitzen i d'altres que no, és evident la diferència. El pictograma per a mi és una oportunitat d'aprofundir en el llenguatge i es nota molt la diferència significativa dels infants que sí que els utilitzen i dels que no.

4. Tens experiència utilitzant pictogrames amb alumnes sense NEE?

Sí. He treballat quasi dos cursos a un centre d'educació especial i sis mesos a una fundació amb persones amb diversitat funcional. ARASAAC està molt present als dos llocs. De diferents maneres, però amb els mateixos resultats: superació de barreres dins l'aprenentatge per a persones amb necessitats educatives especials. A més, he estat educadora en altres escoltes i feia servir els pictogrames per a tots els infants, ja que considero que els beneficis que ofereix són molt significatius.

5. Recomanaries utilitzar pictogrames a tots els infants independentment de si tenen NEE? O consideres que és una eina més adient amb infants amb NEE? Per què?

Sí. Ho utilitzaria amb tot tipus de nens i nenes. Suposo que no trobo el risc en presentar una eina innovadora a cap infant, independentment de les habilitats i/o capacitats de cadascun d'aquest i aquestes. Per què no utilitzar-ho?

6. Defineix en 3 paraules què significa per a tu com a professional treballar amb pictogrames. Justifica-ho.

Possibilitats: eina nova, amb sortides i respostes noves a valorar amb infants.

Creixement: considero que la utilització d'aquesta eina comporta un creixement personal i acadèmic de tots els infants que els utilitzen.

Atractiu: a més, personalment trobo els pictogrames una eina atractiva, visual i dinàmica. Ho té tot.

7. Les acollides a la vostra escola, les realitzeu amb pictogrames? Per què s'utilitzen o no? En cas afirmatiu, quins beneficis trobes?

Sí. A l'hora d'arribar els infants, a la porta, comptaven amb un pictograma de "Classe", amb aquest, havien d'arribar a la seva aula. A la porta d'aquesta, trobaven velcro per enganxar el pictograma.

Considero que té beneficis, ja que la utilització del pictograma evita diverses distraccions i converteix l'anada a classe en una acció clara.

Entrevista 7

Mestra d'educació especial, 39 anys.

1. Com a mestra d'educació especial, creus que els pictogrames són un suport útil i efectiu per a infants amb NEE? Per què?

Si ho crec, perquè els ajuda a estructurar el temps, a identificar els diferents espais, a associar els elements reals amb les imatges, a anticipar diferents situacions. En definitiva a fer el seu dia a dia més fàcil.

2. Sense la utilització d'aquests, podrieu treballar de la mateixa manera la planificació, les ordres i la seqüenciació amb els infants? Comenta si utilitzeu algun altre recurs per fer-ho.

Com he dit abans, aquest és un recurs molt bo per facilitar la seva comprensió del món que els envolta. Sense ells seria molt més difícil. Sobretot amb infants amb autisme, o amb greus problemes de comunicació i comprensió.

A part dels pictogrames, s'utilitzen fotografies reals i elements tangibles, per aquells alumnes que els hi costa encara identificar o comprendre els pictogrames. També usem llenguatge de signes, tauletes amb panells de comunicació i commutadors.

3. Alguna vegada heu fet alguna comparativa entre infants utilitzant pictogrames amb alguns alumnes a l'hora de treballar les mateixes rutines i activitats i no utilitzant-ho amb altres? Si és així, noteu algun benefici respecte als que sí que utilitzen dels que no?

La veritat és que no hem fet mai cap comparativa com a tal.

4. Tens experiència utilitzant pictogrames amb alumnes sense NEE?

En el meu cas no en tinc.

5. Recomanaries utilitzar pictogrames a tots els infants independentment de si tenen NEE? O consideres que és una eina més adient amb infants amb NEE? Per què?

Potser a educació infantil per facilitar la comprensió, jo crec que de fet ja es deuen fer servir, si més no imatges o fotografies.

Sempre que els hi costi el llenguatge oral o tinguin dificultats per comprendre i expressar-se, crec que pot ser un bon recurs, independentment que siguin o no infants amb NEE.

6. Defineix en 3 paraules què significa per a tu com a professional treballar amb pictogrames. Justifica-ho.

Ajuda, guia, comprensió.

Treballar amb pictogrames facilita l'aprenentatge en alumnes amb dificultats comunicatives.

Per aquests alumnes és millor una imatge que mil paraules. Els ajuda a poder expressar el que volen, el que senten, ja que a través del llenguatge oral els hi és molt difícil. Per a ells que no poden parlar, aquest recurs és com si fossin les seves paraules. També els hi serveix per guiar-los en totes les rutines i activitats del seu dia a dia, ajudant-los a anticipar què es farà en cada moment, reduint així l'angoixa que pateixen molts si no entenen que han de fer, o quant durarà una activitat.

7. Les acollides a la vostra escola, les realitzeu amb pictogrames? Per què s'utilitzen o no? En cas afirmatiu, quins beneficis trobes?

Sí. Les fem servir com a horaris visuals. Aquests horaris poden ser més senzills, amb només dos elements, què farem "ARA" i què farem "DESPRÉS". O una tira de més activitats (fins a l'hora del pati, o dinar, de tot el matí i de tota la tarda) segons l'edat i nivell de comprensió i d'aprenentatge dels alumnes. Poden ser per a tot el grup o horaris individuals per a cada alumne. Els ajuden a estructurar el temps que passen a l'aula, anticipant en tot moment el que faran, reduint angoixes, i facilitant la comprensió amb aquest suport visual.